

Verksamhetsberättelse med årsredovisning 2018

INNEHÅLL

DIREKTÖREN HAR ORDET	5
VERKSAMHET	6
INLEDNING	6
PUBLICERINGSVERKSAMHET	9
KOMMUNIKATIONSVERKSAMHET.....	11
KURSER, UTBILDNINGAR, KONFERENSER.....	13
UTREDNING OCH FORSKNING.....	16
ORGANISATIONSSAMVERKAN.....	25
REGIONAL SAMVERKAN.....	26
BIBLIOTEK	28
TIDSKRIFTEN ALKOHOL & NARKOTIKA	29
INTERNATIONELL SAMVERKAN.....	29
ÅRSREDOVISNING	32
FÖRVALTNINGSBERÄTTELSE.....	32
RESULTAT OCH STÄLLNING	41

DIREKTÖREN HAR ORDET

Det är alltid svårt att summera ett år som gått med några väl valda meningar. Mycket har hänt, som alltid. Många rapporter, seminarier och nya siffror har avlöst varandra i en aldrig sinande ström.

Men året har också präglats av personalförändringar där flera valt att lämna CAN och gå vidare till nya utmaningar. Tråkigt, men nödvändigt, var också beslutet att stänga biblioteket för allmänheten; ett bibliotek som funnits i mer än 100 år.

Till alla er som varit en del av CAN, under längre eller kortare tid, och som nu gått vidare: tack för de goda åren och lycka till med de nya. Jag talar också till viss del i egen sak eftersom jag själv valt att gå vidare efter sju år.

Personalomsättningar innebär emellertid också nyrekryteringar och därmed nya ansikten och nya idéer på CAN. Det skall bli spännande att följa CAN framöver, men på avstånd. De lyckade rekryteringarna av ny kommunikationschef och direktör talar tydligt för en innehållsrik och ljus framtid.

När jag fick reda på att den nya direktören heter Charlotta Rehnman Wigstad blev jag mycket glad. Vi har arbetat tillsammans tidigare både på Socialdepartementet och på STAD. CAN vilar i trygga händer. Få kan driva utvecklingsarbeten så strategiskt och systematiskt som Charlotta.

Om jag ska lyfta ut någon specifik aktivitet under året av allt som görs så skulle jag vilja nämna Vanor och konsekvenser – CAN:s nya regelbundet återkommande mätning av befolkningens vanor och upplevda negativa erfarenheter av ANDT. Särskilt viktigt är det att följa, analysera och sätta fokus på de negativa konsekvenser som många erfar av andras användning och missbruk av ANDT. Det är egentligen inget nytt forskningsfält – utredningar och rapporter från början och mitten av förra seklet fokuserade mycket på just denna fråga. Det är därför också positivt att två rapporter publicerades under året med data från just denna undersökningsserie.

Håkan Leifman
Direktör

VERKSAMHET

INLEDNING

CAN är ett nationellt kompetenscentrum som arbetar för minskade skador av alkohol och andra droger i samhället. Det gör vi genom att följa konsumtions- och skadeutvecklingen och genom kunskapshöjande insatser.

Vår fristående ställning som ideell förening ger oss möjlighet att samverka med en mängd olika aktörer som myndigheter, organisationer och forskningsinstitutioner. CAN:s organisation är också anpassad för att lösa våra uppgifter genom att bedriva regional verksamhet, samverka med organisationer och delta i internationellt arbete. Genom att vi inte tar ställning i alkohol- och narkotikapolitiska frågor kan vi samverka med organisationer med olika ideologisk grund och samverka med forskare. Vi ser oss också som en obyråkratisk organisation med kort beslutstid från projektidé till faktisk handling och vår långa historia talar för kontinuitet och stabilitet i verksamheten.

Vår regionala organisation, med ombud i alla län, gör att vi kan fånga upp behov av insatser och utveckla regionalt anpassade metoder tillsammans med aktörer på den regionala nivån. Genom CAN:s struktur och arbetssätt kan vi hjälpa kommuner och län att utveckla sitt ANDT-förebyggande arbete genom att kartlägga, föreslå åtgärder, bistå i implementering och utvärdera insatserna.

Sammansättningen av CAN:s styrelse är också en styrka. Genom att styrelsen har en representation både från våra medlemsorganisationer, statliga myndigheter med sektorsansvar på ANDT-området och från de centrala forskningsråden finns en bred kompetens bakom beredning av ärenden och riktlinjer för vårt arbete.

Sedan 2002 har CAN ingått avtal med staten (Socialdepartementet), nu senast genom en treårig överenskommelse för perioden 2018–2020. Bidraget under perioden uppgår årligen till 20 500 000 kronor vilket är en ökning jämfört med föregående treårsperiod (16 800 000). Men nu ingår, å andra sidan, fler undersökningar i överenskommelsen (ESPAD, Vanor och konsekvenser) som tidigare finansierats med separata projektmedel. Överenskommelsen omfattar bidrag till följande verksamheter:

- Genomförande av de årliga kartläggningarna av skolelevers drogvänor bland elever i grundskolans årskurs 9 och gymnasieskolans årskurs två.
- Medverkan i den Europeiska skolundersökningen the European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs (ESPAD) genom datainsamling under 2019 samt analyser av data, deltagande i styrgrupp och andra grupper i anslutning till ESPAD-samarbetet.
- Genomförande av den del av Monitormätningarna som avser smuggling, införsel och konsumtion av tobak. Monitormätningarna genomförs med kontinuerliga telefonintervjuer under hela året för att komplettera den i Sverige registrerade försäljningen av alkohol och tobak med uppgifter om alkohol och tobak från oregistrerade anskaffningskällor. (Den del av Monitormätningarna som avser alkoholkonsumtion finansieras av Systembolaget).
- Genomförande av undersökningen Vanor och konsekvenser. Undersökningen är en riksrepresentativ kartläggning av missbruk och beroende av ANDT i befolkningen liksom negativa konsekvenser för andra än användaren.

- Följa upp gatu- och grossistpriser för ett antal narkotiska preparat genom en rikstäckande webbenkät som besvaras två gånger per år av Sveriges polisområden. Resultaten presenteras i CAN:s rapporteringssystem om droger (CRD) och ger kunskap om tillgängligheten till narkotika i samhället.

Vidare står det att CAN på lämpligt sätt ska genomföra och presentera resultaten av dessa återkommande datainsamlingar, vilket inkluderar att i lämpliga delar leverera data till det samlade ANDT-uppföljningssystem som Folkhälso-myndigheten ansvarar för och i övrigt bidra till uppföljningen av ANDT-strategin. I övrigt får medel användas för sådan verksamhet som CAN bedriver i enlighet med sina stadgar och med den inriktning och omfattning som beslutas av CAN:s styrelse.

Vid årsmötet 2016 antogs CAN:s strategidokument för åren 2016–2020. Där slås fast att CAN är ett nationellt kompetenscentrum inom ANDT-området, som producerar kunskap och förebygger missbruk av alkohol och narkotika genom att ge service med fakta. CAN har till uppgift att, med god förankring i forskningen, tillhandahålla och sprida saklig information om alkohol och andra droger, i första hand till personer som arbetar med drogrågor. Via en mängd kanaler förs kunskapen ut till olika målgrupper. Samverkan med medlemsorganisationerna och länsombuden prioriteras.

CAN:s uppdrag kan sammanfattas med följande verksamhetsområden:

1. **Kartläggningar** av ANDT-vanor (i grupper av) befolkningen. Att följa och beskriva konsumtionsvanor och konsumtionsutvecklingen genom att genomföra undersökningar, analyser (av egna och andras undersökningar) och producera rapporter.
2. **Kunskapsspridning** om alkohol och andra droger, om förebyggande insatser och om konsumtionsvanor och konsumtionsutveckling genom CAN:s
 - kanaler,
 - regionala samverkan,
 - samverkan med andra organisationer,
 - internationella arbete.

År 2018 tog vi ytterligare ett steg i vårt internationella engagemang. Det initierade samarbetet med Uganda har resulterat i en projektansökan (4 januari 2019), en satsning tillsammans med isländska kollegor på Icelandic Centre for Social Research and Analysis (ISCRA), organisationen Uganda Youth Development Link (UYDEL) och Ugandas hälsoministerium. Projektet har inspirerats av dels de community intervention-projekt som CAN varit inblandade i (EU-projektet ADPY och dels ILFA-projektet med nio kommuner i Kalmar län), dels det pågående arbetet på Sri Lanka.

Arbetet på Sri Lanka har fortsatt och syftar till att tillsammans med den nationella myndigheten utveckla ett nationellt monitoreringssystem när det gäller alkohol och tobak och att använda data i detta system för olika trend- och policy-analyser.

Internt har det varit ett år med utmaningar med betydande personalförändringar. Till dessa hör att avdelningschefen för Kommunikation & Samverkan avslutade sin anställning i augusti 2018 och direktören meddelade i början av hösten att han avsåger sitt direktörskap och därmed avslutar sin tjänst i början av 2019. I slutet av året blev rekryteringarna färdiga vad gäller både ny chef för Kommunikation & Samverkan och ny direktör. Vidare beslutades för en stängning av biblioteket för allmänheten från och med årsskiftet 2018/2019.

Till detta kan tilläggas att omfattande renoveringar av fastigheten där CAN har sina lokaler varit påfallande störande för flera i personalgruppen.

Sammantaget har detta bidragit till viss lägre grad av måluppfyllelse än tidigare år, även om många spännande aktiviteter har genomförts som planerat.

CAN har för sin verksamhet tre övergripande mål:

- CAN:s tjänster ska vara av hög kvalitet,
- CAN ska ge service av hög kvalitet,
- CAN:s tjänster ska bli än mer tillgängliga.

Målen kan tyckas vara självklara, men det är mål som CAN löpande följer upp i användarundersökningar och uppföljningar av utbildningar. Utifrån de övergripande målen tas långsiktiga mål och ettårs mål fram för hela CAN, för varje avdelning och för varje verksamhet. De avdelningsspecifika ettåriga målen är interna och följs regelbundet upp avdelningsvis. De långsiktiga målen avser perioden 2016–2020 och fastställdes i samband med att CAN:s strategi för 2016–2020 antogs på årsmötet 2016. De långsiktiga målen har formulerats som följer:

- De som deltagit i våra utbildningar, har köpt vårt material eller använt våra tjänster uppfattar att CAN:s tjänster håller hög kvalitet, informationen är lätt att hitta, att den service som erbjuds är god och att CAN är en uppskattad samarbetspart för våra primära målgrupper,
- CAN har ökat servicen till den regionala nivån bland annat genom att tillhandahålla regionala data, en ökad regional närvaro och genom att ha initierat ett antal regionala samarbeten,
- CAN:s synlighet har ökat genom att forskningsverksamheten alltmer lyfter fram resultat baserade på våra undersökningar, genom att vi arbetar mer proaktivt mot media för att sprida resultaten och genom att vi tillhandahåller mer lätt-tillgängligt material,
- CAN är en attraktiv arbetsplats med spetskompetens inom våra verksamhetsområden.

Övergripande ettårs mål för CAN:s verksamhet:

- CAN:s långsiktiga mål enligt strategin 2016–2020 går i rätt riktning,
- samarbeten med olika lärosäten i och utanför Sverige fortsätter med syftet att CAN:s data i större utsträckning än idag kommer till användning inom forskningen,
- CAN:s spridning av resultat från utrednings- och forskningsverksamheten har ökat,
- samarbeten med kommuner och/eller regioner kring lokalt förebyggande arbete (enligt ILFA-modellen och liknande analysuppdrag) har inletts i och utanför Sverige,
- socioekonomiska analyser av data i undersökningen Vanor och konsekvenser har genomförts, redovisats och kommunicerats,
- analyser av data från den första datainsamlingen i undersökningen Futura01 har genomförts, redovisats och kommunicerats,
- samarbeten med kommuner och/eller regioner kring uppföljning och genomförande av lokal/regional ANDT-strategi har inletts,
- antalet regionala pressmeddelanden har ökat,
- antalet prenumeranter på tidskriften Alkohol & Narkotika har ökat,

- CAN:s interna arbete med mångfald, systematiskt arbetsmiljöarbete och miljöpåverkan har intensifierats.

MÅLUPPFYLLELSE UNDER ÅRET

När det gäller strategin för 2016–2020 har vi mer än halvvägs in i perioden nått en bra bit på vägen. De uppföljningar av användandet av våra tjänster vi erbjuder visar på ett högt betyg, likaså när vi undersökt medlemsorganisationernas syn på den service de får från CAN.

CAN:s spridning av resultat från utrednings- och forskningsverksamheten har varit omfattande. Inom ramen för flera projekt har regional samverkan bedrivits men inte lika omfattande som tidigare år. Antalet pressmeddelanden har därför inte ökat under året. Antalet prenumeranter på tidskriften Alkohol & Narkotika har dock ökat.

Nya samarbeten med kommuner och/eller regioner kring lokalt förebyggande arbete har inte kommit till stånd, även om en del är på gång. Detsamma gäller samarbeten med andra lärosäten även om sådana samarbeten finns bland forskarna.

Datainsamlingen för Vanor och konsekvenser genomfördes under sommaren och hösten 2017 och rapporten släpptes under året. Dessutom kom en andra rapport från samma datakälla ut under hösten med fokus på socioekonomiska skillnader i ANDT-användning i befolkningen.

Det interna arbetet, har som nämndes, påverkats av framförallt större personalomsättningar än vanligt. Därför har CAN:s arbete med mångfald, systematiskt arbetsmiljöarbete och miljöpåverkan inte intensifierats under året.

PUBLICERINGSVERKSAMHET

PRODUKTION AV RAPPORTER

Under 2018 har följande rapporter utkommit:

RAPPORTSERIEN

Nr 171 Narkotikaprisutvecklingen i Sverige 1988–2017

Nr 172 Tobaksvanor i Sverige – tobakskonsumtionen i siffror med fokus på år 2017

Nr 173 Befolkningens självrapporterade alkoholvanor 2004–2017

Nr 174 Negativa konsekvenser av alkohol, narkotika och tobak – en studie med fokus på beroende och problem från andras konsumtion i Sverige 2017

Nr 175 Alkoholkonsumtionen i Sverige 2017

Nr 176 Socioekonomiska skillnader i beroende och utsatthet för andras användning av alkohol, narkotika och tobak

Nr 177 Aktuella perspektiv på alkoholkulturen i Sverige – om dryckesmotiv, dryckeskontext, attityder och anhörigproblematik

Nr 178 Skolelevers drogvanor 2018

Nr 179 Småkommuners ANT-situation och förebyggande arbete – är det annorlunda än i större kommuner?

UPPDRAGSUNDERSÖKNINGAR

Nr 53 ANDT-erfarenheter i Region Gotland. Årskurs 9 och gymnasiets år 2. 2018

FOKUSSERIEN

Nr 1 När huvudet bultar och magen värker. Ungas psykosomatiska besvär och erfarenheter av alkohol, narkotika samt tobak

Nr 2 Från Norrland till Skåne. Drogerfarenheter bland skolungdomar i länen.
1978–2018

PUBLICERADE ARTIKLAR

Nedan listas artiklar, med CAN-medarbetare som författare, publicerade i vetenskapliga tidskrifter under 2018:

Gripe I, Danielsson A-K & Ramstedt M (2018). *Are changes in drinking related to changes in cannabis use among Swedish adolescents? A time series analysis for the period 1989–2016*. *Addiction*. Vol. 113, Nr 9: 1643–1650.

Karlsson P, Ekendahl M, Gripe I & Raninen J (2018). *Individual and school-class correlates of youth cannabis use in Sweden: A multilevel study*. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs*; Vol. 35, Nr 2: 131–146.

Karlsson P, Ekendahl M, Månsson J & Raninen J (2018). *Has illicit drug use become normalized in groups of Swedish youth? A latent class analysis of school survey data from 2012 and 2015*. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs*.

Katainen A, Kauppi E, Lindeman M, Svensson J & Hellman M (2018). *Miten vuoden 2015 alkoholilakiuudistus vaikutti alkoholituotteiden markkinointiin sosiaalisessa mediassa? Sisällönanalyysi sosiaalisen median alkoholimarkkinoinnista Suomessa ja Ruotsissa*. *Yhteiskuntapolitiikka*; 83(5–6): 483–494.

Landberg J, Danielsson A-K, Falkstedt D & Hemmingsson T (2018). *Fathers' alcohol consumption and long-term risk for mortality in offspring*. *Alcohol and Alcoholism*, 53(6), 753–759.

Larm P, Livingston M, Svensson J, Leifman H & Raninen J (2018). *The increased trend of non-drinking in adolescence: The role of parental monitoring and attitudes toward offspring drinking*. *Drug and Alcohol Review*; Suppl. 1, 34–S41.

Larm P, Raninen J, Åslund C, Svensson J & Nilsson KW (2018). *The increased trend of non-drinking alcohol among adolescents: what role do internet activities have?* *European Journal of Public Health*.

Lindner P, Flodin P, Larm P, Budhiraja M, Savic-Berglund I, Jokinen J, Tilhonen J & Hodgins S (2018). *Amygdala-orbitofrontal structural and functional connectivity in females with anxiety disorders, with and without a history of conduct disorder*. *Scientific Reports*. Vol. 8, Nr 1.

Nilsson T, Allebeck P, Leifman H, Andréasson S, Norström T & Guldbrandsson K (2018). *Effects on alcohol consumption and alcohol related harm of a community-based prevention intervention with national support in Sweden*. *Substance Use & Misuse*, 53(3), 412–419.

Norström T & Ramstedt M (2018). *The link between per capita alcohol consumption and alcohol-related harm in Sweden, 1987–2015*. *Journal of Studies on Alcohol and Drugs*. Vol. 79, Nr 4: 578–584.

Norström T, Ramstedt M & Svensson J (2018). *Extended opening hours at nightclubs in Visby: an evaluation of a trial in the summer of 2014*. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs*; Vol. 35, Nr 5: 388–396.

Raninen J & Livingston M (2018). *Exploring the changing landscape of youth drinking – we are still drawing the map*. *Drug and Alcohol Review*.

Raninen J, Livingston M, Karlsson P, Leifman H, Guttormsson U, Svensson J & Larm P (2018). *One explanation to rule them all? Identifying sub-groups of non-drinking Swedish ninth graders*. *Drug and Alcohol Review*.

Sherk A, Stockwell T, Chikritzhs T, Andreasson S, Angus C, Gripenberg J, Holder H, Holmes J, Mäkelä P, Mills M, Norström T & Ramstedt M (2018). *Alcohol consumption and the physical availability of take-away alcohol: Systematic reviews and meta-analyses of the days and hours of sale and outlet density*. Journal of Studies on Alcohol and Drugs; Vol. 79, Nr 1: 58–67.

KOMMUNIKATIONSVERKSAMHET

SYNLIGHET I MEDIA

2018 gav vi ut 19 pressmeddelanden och ”Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning” har haft 744 referenser i media under 2018 och Drugsmart 29 (källa: Retriever, avser både tryckt press, etermedia och webb). Lägst antal referenser i november (22 st.) och högst antal i december (194 st.). Mest publicitet har uppnåtts kring rapporterna Socioekonomiska skillnader i beroende och utsatthet för andras användning av alkohol, narkotika och tobak (nr 176), Aktuella perspektiv på alkoholkulturen i Sverige – om dryckesmotiv, dryckeskontext, attityder och anhörigproblematik (nr 177) och Skolelevers drogvänor 2018 (nr 178).

WWW.CAN.SE

Webbplatsen can.se är huvudkanal för att föra ut information om CAN:s verksamhet. Can.se hade under 2018 i genomsnitt 8 593 unika besökare per månad med en lägsta notering i juli 5 302 st. och en högsta notering i november 11 681 st. Den enskilda rapport som laddats ner flest gånger är rapporten Skolelevers drogvänor, som laddats ner 6 927 gånger under året.

VÅRA NYHETSBRIV

En viktig kanal för att sprida information från CAN är de elektroniska nyhetsbrev. Från CAN går det ut tre nyhetsbrev cirka 10 gånger per år till olika målgrupper. CAN:s öppna nyhetsbrev, som man kan prenumerera på, har cirka 2 000 prenumeranter.

VERKSAMHET MED SÄRSKILDA MÅLGRUPPER

I detta avsnitt beskrivs verksamheter som CAN initierat och/eller bedrivit under året som är riktade till särskilda målgrupper. Den verksamhet som bedrivits tillsammans med medlemsorganisationer finns beskrivna under rubriken Organisationssamverkan. De verksamheter som bedrivits i samarbete på regional nivå beskrivs under rubriken Regional samverkan.

WWW.DRUGSMART.COM

CAN bedriver en webbplats som riktar sig till tonåringar (primärt) och till vuxna som arbetar i ungas närhet. På webbplatsen finns fakta, möjlighet att ställa frågor och andra digitala tjänster. Under 2018 besvarades ca 220 frågor, vilket ligger i nivå med året innan. Antalet besökare fortsätter att öka och under året har vi i snitt haft 51 962 unika besökare i månaden. Allra flest i november med 72 872 unika besökare och lägst i juli då vi hade 43 719 besökare.

LOCAL HERO

Local Hero är en metod som syftar till att ge unga en meningsfull fritid. Metoden går ut på att unga själva med processledarstöd planerar och genomför lokala

drogfria aktiviteter. År 2018 genomfördes grupper i Stockholm och Höganäs med fokus på droger och gruppträck samt ett skolavslutningsevent som syftade till att ge förutsättningar för unga att uppträda med sin konst på scen. Under 2018 fortsatte en överenskommelse med Stockholms stad. En gruppaktivitet genomfördes inom Stockholm stad. Samordnaren har i olika sammanhang föreläst om Local Hero för både ungdomar och verksamheter som möter ungdomar. En utbildning för processledare genomfördes under våren 2018 på Tollare folkhögskola.

Två Local Hero-insatser genomfördes i Skåne och Blekinge län i samband med sommarjobbssatser med fokus på tobaksförebyggande arbete.

BARN SOM VÄXER UPP I FAMILJER MED MISSBRUK (BIM)

2018 års engagemang för barn som växer upp i missbruksmiljö har bestått i arbete med kampanjveckan Spela roll och med fördjupningsutbildningen "Förstärkt barn- och familjeperspektiv vid missbruk och beroende".

KAMPANJEN SPELA ROLL

Målgrupp för 2018 års uppmärksamhetsvecka var för andra året i rad förskolepersonal. Den nationella arrangörgruppen beslutade att hålla kvar i fjolårets målgrupp då många var obekanta för kampanjen sedan innan. Det arrangerades seminarier på temat i både Västra Götaland och i Stockholm. För 2018 producerades kampanjmaterial; bland annat ett origamihjärta med värdeord tillsammans med beskrivande texter kring hur föräldraförmågor riskerar påverkas av alkoholanvändning. Kampanjmaterial finns kvar för nedladdning på kampanjhemsidan.

Kampanjen Spela roll samordnas av CAN och samlar Blå bandet, Hela människan, IOGT-NTO:s juniorförbund Junis, SIMON (Svenskar och invandrade mot narkotika), Stiftelsen Trygga Barnen, Barnhälsovården Stockholms läns landsting, Ersta Vändpunkten, Nätverket De glömda barnen Västra Götaland och Stockholms läns nykterhetsförbund.

ÖVERENSKOMMELSE MED SOCIALSTYRELSEN

Överenskommelsen rör fördjupningsutbildningen "Förstärkt barn- och familjeperspektiv vid missbruk och beroende". Under våren 2018 anordnades två utbildningsdagar för nya utbildare tillsammans med kompetensutveckling för den redan etablerade utbildargruppen. Under året har arbetet i övrigt bestått i uppföljande kontakter med utbildare samt underhåll och uppdatering av hemsidan www.can.se/utbildningsfilm. CAN har även haft planeringsmöten tillsammans med Socialstyrelsen kring ett fortsatt uppdrag på området.

ANDT PÅ SCHEMAT

ANDT på schemat är ett metodmaterial som hjälper högstadielärare att hantera ANDT-frågor inom sina respektive undervisningsämnen med koppling till kurs- och ämnesplanerna. Under 2018 har CAN arbetat med spridning och marknadsföring av ANDT på schemat i mindre skala än tidigare. Under 2018 har spridningskonferenser hållits vid fem tillfällen. Metodmaterialet har även uppmärksammats vid Stockholmsmässan under Skolforum.

KURSER, UTBILDNINGAR, KONFERENSER

8 januari	föreläste Kristofer Odö om metodmaterialet <i>ANDT på schemat</i> i Uppsala
16 januari	deltog Anna Raninen i möte om <i>Hejdå alkoholskador</i> hos Länsstyrelsen i Västra Götaland
31 januari	presenterade Martina Zetterqvist regionala resultat från Skolelevers drogvanor, i Härnösand
31 januari	föreläste Mats Ramstedt om Småkommunprojektet i Härnösand
6 februari	presenterade Björn Trolldal <i>Implementering och effekter av metoden Ansvarsfull alkoholservering i Sveriges kommuner</i> , på Länsstyrelsen i Stockholm
7–9 februari	deltog Mia Sundelin och Irma Kilim i PAC side event i Tallinn
12 februari	deltog Björn Trolldal i möte med arbetsledningen på Norstat i Linköping, inklusive utbildning av intervjuare
22 februari	höll Anna Raninen en PR-workshop för samordnare och polis i Jämtlands län
28 februari	höll Anna Raninen en PR-workshop för samordnare och polis i Blekinge och Kalmar län
8 mars	undervisade Mats Ramstedt på kursen <i>Beroendetillstånd</i> under rubriken <i>Bruk och beroende av olika substanser i ett epidemiologiskt perspektiv</i> , i Eskilstuna
15 mars	arrangerade Julius von Wright samtalet <i>Hör oss, se oss, möt oss – om våldsutsatta kvinnor med missbruk</i> på ABF-huset i Stockholm
22 mars	medverkade Annika Andersson och Anna Raninen i en påbyggnadsutbildning för åtta län i Mellansverige
9 april	presenterade Julius von Wright tidskriften Alkohol & Narkotika på Gambling Research Network (GARN)
10 april	arrangerade och deltog Ulf Guttormsson i möte med samrådsgruppen i narkotikafrågor på CAN
10 april	föreläste Håkan Leifman om narkotikasituationen regionalt och nationellt i Växjö, Kronobergs län
13 april	föreläste Mats Ramstedt och Jonas Landberg om klasskillnader i ANT-problem på FoHM:s Forskarseminarie med fokus på ANDT och jämlikhet, i Solna
13 april	föreläste Ulf Guttormsson på Cannabismätverkets konferens
16 april	presenterade Siri Thor <i>Kvalitetssäkring av drogvaneundersökningar</i> på uppdrag av Länsstyrelsen i Blekinge
17–18 april	höll Kristofer Odö och Annika Andersson i Utbildning för utbildare i fördjupningskursen <i>Förstärkt barn- och familjeperspektiv vid missbruk och beroende</i> på uppdrag av Socialstyrelsen
18 april	föreläste Peter Larm på en utbildning med temat <i>Förstärkt barn- och familjeperspektiv vid missbruk och beroende</i> , arrangerad av CAN
21 april	presenterade Anna Englund resultat från Skolelevers drogvanor på en processledarutbildning för Local Hero på Tollare folkhögskola
21–22 april	genomfördes processledarutbildning för Local Hero på Tollare folkhögskola
23 april	deltog Anna Raninen i referensgruppsmöte för cannabisförebyggande material i Västerås
3 maj	modererade Mia Sundelin vid U-fold:s seminarium i Uppsala

4 maj	föreläste Isabella Gripe om cannabisanvändning bland unga på en fortbildning på Länsstyrelsen i Stockholm
17 maj	föreläste Mats Ramstedt om Boxvinsstudien på Förebygg i Gävleborg 2018, i Gävle
18 maj	föreläste Isabella Gripe om cannabisanvändning bland unga på en utbildningsdag för Polisen i Stockholm
21 maj	deltog Björn Trolldal i möte med statistiker Marika Wenemark angående upplägg av tester i Monitorprojektet
21 maj	deltog Björn Trolldal i möte med arbetsledningen på Norstat i Linköping, inklusive utbildning av intervjuare
23 maj	hölls CAN:s årsmöte i Stockholm
23 maj	föreläste Mats Ramstedt om Småkommunprojektet på Café-CAN
31 maj	presenterade Martina Zetterqvist och Clara Henriksson resultat från <i>Tobaksvanor i Sverige</i> vid Cancerfondens tobaksseminarium i Stockholm
31 maj	föreläste Mats Ramstedt om Småkommunprojektet på en regional konferens i Lycksele
12 juni	medverkade Anna Raninen i utbildning om <i>Hejdå alkoholskador</i> i Göteborg
15 juni	föreläste Mats Ramstedt om alkoholutvecklingen i Sverige på Riddargatan i Stockholm
18 juni–6 juli	sommarjobbade två ungdomar från Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltning på CAN
19 juni	föreläste Kristofer Odö om metodmaterialet <i>ANDT på schemat</i> i Kalmar
19–20 juni	höll Anna Raninen, Kristofer Odö och Birgitta Spens tillsammans med en processledare för Local Hero i en workshop för gymnasieelever från Skåne län om förebyggande tobaksförebyggande insatser i skolan
2 juli	deltog Julius von Wright i paneldebatten <i>Styr fake news alkoholdebatten?</i> under Almedalsveckan
2–5 juli	modererade Mia Sundelin Svenska Spels forskningsråds seminarium samt CAN-seminarium under Almedalsveckan i Visby
4 juli	presenterade Erica Sundin <i>Vanor och konsekvenser</i> och Anna Englund <i>Skolelevers drogvanor</i> på seminarium anordnat av CAN i Almedalen
9–11 augusti	arbetade Annika Andersson, Birgitta Spens och Anna Raninen med <i>Hejdå alkoholskador</i> på festivalen Way Out West i Göteborg
15 augusti	arrangerade Annika Andersson, Birgitta Spens och Clara Henriksson en heldag <i>Introduktion till rollen som länsombud för CAN</i> för två nya länsombud
22 augusti	föreläste Kristofer Odö om metodmaterialet <i>ANDT på schemat</i> i Vilhelmina
23 augusti	träffade Håkan Leifman Föreningen Sveriges socialchefer i syfte att redovisa CAN:s arbete och uppdrag
29 augusti	föreläste Mats Ramstedt om hur ”barn till föräldrar som dricker för mycket mår” på Systembolagets alkoholforskningskonferens på Skarpö
30 augusti	presenterade Björn Trolldal analyser om effekter av alkoholprisförändringar bland unga i olika socioekonomiska grupper, på Systembolagets alkoholforskningskonferens på Skarpö

4–5 september	deltog Björn Trolldal i möte i Sigtuna med projektledare och utvärderare för eventuella projekt finansierade av Folkhälsomyndigheten
12 september	föreläste Peter Larm på en konferens i Göteborg om <i>Barn som växer upp i missbruksmiljöer</i> , arrangerad av Länsstyrelsen i Västra Götaland
17 september	presenterade Björn Trolldal resultat från Monitormätningarna på möte hos Alkoholpolitiskt Forum
19 september	undervisade Mats Ramstedt på kursen <i>Beroendetillstånd</i> under rubriken <i>Bruk och beroende av olika substanser i ett epidemiologiskt perspektiv</i> , i Solna
19 september	pratade Håkan Leifman på en länsamordnarträff om resultatet i projektet Småkommuner
20 september	presenterade Ulf Guttormsson ANDT-situationen för Länsstyrelsen i Skåne
26–27 september	genomfördes årets länsombuds- och medlemsorganisationskonferens i Stockholm – flertalet CAN-medarbetare föreläste
2 oktober	genomfördes en regional CAN-dag i Östergötland. Håkan Leifman, Erica Sundin och Peter Larm föreläste
5 oktober	informerade Birgitta Spens, tillsammans med en processledare, om Local Hero för ANDT-nätverk i Östergötlands län
10 oktober	föreläste Peter Larm om vad forskningen säger om barn som växer upp i missbruksmiljöer på konferensen <i>Hur kan socialtjänsten ge bättre stöd till barn och unga i familjer med missbruk?</i> anordnad av Junis, CAN och NBV
17 oktober	föreläste Mats Ramstedt om klasskillnader i ANT-problem på <i>Drogfokus 2018</i> i Uppsala
17–18 oktober	modererade Mia Sundelin och Julius von Wright under konferensen <i>Drogfokus 2018</i> i Uppsala
22 oktober	genomfördes en regional CAN-dag i Örebro. Håkan Leifman, Peter Larm och Clara Henriksson föreläste
24 oktober	deltog Björn Trolldal i möte med arbetsledningen på Norstat i Linköping, inklusive utbildning av intervjuare
24 oktober	medverkade Birgitta Spens och Clara Henriksson på ungdomskonferensen <i>Jag brinner</i> i Gävleborgs län
29–30 oktober	medverkade flertalet CAN-medarbetare vid mässan <i>Skolforum 2018</i> i Stockholm
5 november	deltog Björn Trolldal i förberedande möte i Karlskoga för Intox-projektet, angående förgiftningar och överdoser av beroendeframkallande medel
5 november	deltog Ulf Guttormsson i heldagsmöte om Intox-projektet i Karlskoga
13–15 november	deltog Clara Henriksson i <i>Grundutbildning i ANDT för kommunala samordnare</i> som CAN arrangerade i samarbete med Länsstyrelsen
14 november	presenterade Erica Sundin <i>Vanor och konsekvenser</i> på Café-CAN
19 november	föreläste Kristofer Odö om metodmaterialet <i>ANDT på schemat</i> i Alvesta
21 november	deltog Ulf Guttormsson i möte arrangerat av SCB om indikatorer till Agenda 2030
22 november	föreläste Mats Ramstedt om hur ”barn till föräldrar som dricker för mycket mår” på en forskardag för Länsstyrelsen

30 november	föredrog Håkan Leifman den regionala (Östergötlands län) och nationella narkotikadödligheten, i Linköping anordnat av Länsstyrelsen
1–2 december	genomfördes en Local Hero-workshop i Höganäs
3 december	deltog Britta Grönlund, Mia Sundelin och Lena Selleby i fördelningsmöte med Systembolagets Alkoholforskningsråd
4 december	föreläste Kristofer Odö om metodmaterialet <i>ANDT på schemat</i> i Hörby
5 december	deltog Björn Trolldal i möte i Karlskoga för Intox-projektet, angående förgiftningar och överdoser av beroendeframkallande medel
12 december	presenterade Martina Zetterqvist resultat från Skolelevers drogvanor på Café-CAN
12 december	informerade Birgitta Spens om Local Hero för Lidingö Stads barn- och ungdomsgrupp
14 december	träffade Håkan Leifman samordnare i Stockholms län och stad (Spindelklubben) för att ge en framtidsspaning inom ANDT-området
14 december	presenterade Ulf Guttormsson ANDT-situationen för Östergötlands, Norrbottens, Kalmar och Jämtlands län, på CAN
14 december	presenterade Martina Zetterqvist resultat från Skolelevers drogvanor för Östergötlands, Norrbottens, Kalmar och Jämtlands län, på CAN
14 december	disputerade Emelie Thern med avhandlingen <i>Alcohol-related health problems and crime: studies on the long-term consequences of increased alcohol availability and unemployment</i>
14 december	genomfördes en dag för att utbyta erfarenheter kring att undervisa om cannabis i gymnasieskolorna i Norrbotten, Östergötland, Kalmar och Jämtland tillsammans med CAN

UTREDNING OCH FORSKNING

I detta avsnitt redovisas den verksamhet som under 2018 bedrivits på avdelningen Analys & Metod. Redovisningen är uppdelad på utredning respektive forskning även om gränsen mellan dessa verksamheter sällan är entydig. I stora drag kan man dock säga att verksamheten under rubriken utredning till stor del finansieras av CAN:s basanslag från Socialdepartementet medan forskningsverksamheten finansieras av externa forskningsmedel erhållna i konkurrens.

UTREDNING

Under denna rubrik redovisas verksamheter som huvudsakligen kan hänföras till utredningssidan på Analys & Metod och finansieras med basanslaget från Socialdepartementet eller med medel från externa uppdragsgivare. Enligt överenskommelsen med Socialdepartementet förväntas följande specifika verksamheter genomföras: De nationella skolundersökningarna, medverkan i den internationella ESPAD-undersökningen, befolkningsundersökningen Vanor och konsekvenser, CAN:s rapporteringssystem om droger (CRD) samt Monitormätningarnas bevakning av den totala tobakskonsumtionen. I överenskommelsen påtalas även CAN:s ansvar för att leverera relevanta data till den ANDT-uppföljning som Folkhälsomyndigheten ansvarar för.

ALKO-UTVÄRDERING

CAN medverkade under 2018 i en studie som utvärderar det finska alkoholmonopolet Alko och som genomförts av en internationell forskargrupp under ledning av professor Tim Stockwell från Kanada. Utvärderingen gjordes med samma metod som tidigare använts i en studie av Systembolagets betydelse för folkhälsan i Sverige som CAN också medverkade i. Under 2018 hölls två arbetsmöten i Helsingfors i mars respektive i september och slutrapporten var färdig i december. Offentliggörandet av rapporten dröjer dock till april 2019.

ANDT-KARTLÄGGNING I STOCKHOLM

På uppdrag av Kompetenscenter barn och unga vid Socialförvaltningen, Stockholms stad, genomförde CAN under 2017 en kartläggning och analys av utvalda ANDT-indikatorer i Stockholms stad. Under 2018 publicerades undersökningen som en CAN-rapport och fick även medial uppmärksamhet i DN.

ANDT-PREVENTIONSINDEX

På CAN har ett arbete med att utveckla ett index över omfattningen av svenska kommuners alkoholpreventiva insatser utvecklats under en tid. På uppdrag av Folkhälsomyndigheten konstruerades motsvarande index för det tobaks- och narkotikaförebyggande arbetet, utifrån de data som samlas in via de så kallade länsrapporterna. I slutändan kommer ovanstående indexarbeten att vidareutvecklas och leda fram till ett index över ANT(D)-preventionens utveckling.

CAN:s DROGFORSKNINGSPRIS

Jukka Törrönen, professor vid Institutionen för folkhälsovetenskap vid Stockholms universitet, tilldelades CAN:s drogforskningspris 2018.

”Jukka Törrörens arbete har på ett avgörande sätt stärkt den svenska alkoholforskningen. Han fokuserar på centrala frågor för alkoholpolitiken idag och i framtiden. Hans breda kompetens som kvalitativ forskare, både teoretiskt och metodologiskt, kombinerat med hans omfattande erfarenhet av internationellt samarbete och komparativa projekt, stärker den svenska forskningens möjligheter att analysera sociala förändringsprocessers återverkan på alkoholområdet.”

Priset delades ut under Drogfokus 2018 i Uppsala.

CRD – CAN:s RAPPORTERINGSSYSTEM OM DROGER

Sedan slutet av 1980-talet administrerar CAN ett rapporteringssystem för att samla in uppgifter om narkotikapriser. Undersökningens tonvikt ligger på att följa narkotikaprisutvecklingen på detaljnivå. Sedan 2010 följs även prisutvecklingen på grossistnivå.

Rapporteringssystemet består av en webbenkät som två gånger per år går ut till kontaktpersoner i de polisområden som bildades i och med polisens omorganisation 2015. Insamlingen sker två gånger årligen och prisuppgifterna rapporteras vidare bland annat till UNODC (United Nations Office on Drugs and Crime) och EMCDDA (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction). Den senaste rapporteringen beskriver narkotikaprisutvecklingen i Sverige 1988–2017 (CAN-rapport 171).

DROGVANEUNDERSÖKNINGAR BLAND SKOLUNGDOMAR

Den årliga riksrepresentativa enkäten om skolungdomars drogvanor genomfördes i vanlig ordning under våren i årskurs 9 samt i gymnasiets år 2. Undersökningen har pågått sedan 1971 i grundskolan och sedan 2004 i gymnasiet. Preliminära resultat redovisades under Almedalsveckan i Visby medan den definitiva huvud-

rapporten publicerades i december (nr 178) och presenterades publikt på ett Café-CAN. Som komplement till rapporten finns även ett omfattande Exceltabell-appendix på www.can.se med cirka 140 tabeller.

ESPAD – THE EUROPEAN SCHOOL SURVEY PROJECT ON ALCOHOL AND OTHER DRUGS

ESPAD-undersökningen startades i början av 1990-talet av CAN. Studien går ut på att samla in jämförbara data om europeiska skolungdomars drogvanor. De indikatorer som mäts genom ESPAD betraktas idag som nyckelindikatorer både i enskilda länder och på europainivå. Perioden 2012–2017 har det gjorts en gradvis överlämning av koordinationsarbetet till EMCDDA (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction), vilken nu är att betrakta som helt genomförd. Under 2018 avslutades arbetet med den manual för insamling och hantering av ESPAD-data som tagits fram till de nya koordinatorena på EMCDDA respektive CNF (Consiglio Nazionale Forense). Vidare påbörjades arbetet inför data-insamlingen 2019 och Sveriges projektplan levererades. CAN deltog även i relaterade internationella möten varav ett regionalt seminarium samt vid ESPAD Assembly. CAN:s direktör deltog även i projektets styrgruppsmöte.

EXTERNA DATALEVERANSER

Förutom att avdelningen Analys & Metod besvarar ett stort antal förfrågningar av mera spontan och temporär karaktär från yrkesverksamma såväl som från privatpersoner så förekommer ett antal mera rutinartade statistikleveranser. Ofta handlar det om specialbearbetningar och vidareförmedlingar av material som samlats in exempelvis via CRD (CAN:s rapporteringssystem om droger), Monitormätningarna, Vanor och konsekvenser och skolundersökningarna. Beställare av sådana uppgifter är bl.a. Brå, SCB, Folkhälsomyndigheten samt UNODC (United Nations Office on Drugs and Crime) och EMCDDA (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction) (de två sistnämnda med Folkhälsomyndigheten som mellanhand).

FAKTAFÖRMEDLING

Förutom den faktaförmedling som sker kontinuerligt vid mera spontana förfrågningar ser avdelningen Analys & Metod till att faktaöversikter och s.k. FAQ:s om droger och drogkonsumtion som publiceras på www.can.se hålls uppdaterade, samtidigt som ytterligare frågor läggs till i den befintliga samlingen. Vidare har utredare från avdelningen deltagit i utbildningar, konferenser, mässor, regionala CAN-dagar samt i andra sammanhang gjort ett antal presentationer.

FUTURA01

Syftet med projektet är att följa personer födda 2001 och undersöka hur drogvanorna utvecklas över tid och vilka bestämningsfaktorer som har betydelse för denna utveckling. Gruppen kommer att följas upp i register och med nya enkäter. Under året genomfördes en rekrytering av en doktorand samt upphandling av nästa datainsamling som kommer att genomföras under våren 2019. Utöver detta har arbetet med ett flertal delstudier påbörjats. Exempelvis har sambandet mellan dryckesmotiv och drickande analyserats samt hur drickande och psykosomatiska problem hänger ihop. Arbetet med delstudierna har resulterat i att ett flertal manuskript har skrivits och planen är att presentera dessa på vetenskapliga konferenser och sedan få dessa publicerade under kommande år.

HEMLEVERANSUTVÄRDERING

CAN genomförde under våren 2018 en utvärdering av Systembolagets försök med hemleverans och speciellt effekten av vissa förändringar i tjänsten, bl.a. en sänkning av priset. En första indikativ utvärdering var klar den 15 maj och slutrapporten levererades den 30 juni.

ILFA

I Kommunikation & Samverkans regi drev CAN ett pilotprojekt i Kalmar län med syfte att kartlägga droganvändning och drogförebyggande arbete samt att ge rekommendationer om framtida inriktning och insatser. Under 2018 genomförde Analys & Metod sina slutliga bidrag, dvs. resultat från kommunenkäter och skolundersökningar, till kommunredovisningarna som levererades till årsskiftet.

INTOXPROJEKTET I KARLSKOGA

CAN var under 2018 delaktiga som potentiella utvärderare av det så kallade intoxprojektet i Karlskoga-Degerfors. Projektet gick ut på att genom fokuserade insatser på akutmottagningen och vid ambulansutryckningar minska antalet fall av förgiftningar med beroendeframkallande medel. CAN var behjälplig i samband med att en ansökan till Folkhälsomyndigheten om framtida medel för projektet skrevs och utformade även en utvärderingsplan som bilaga till ansökan. Projektet fick dock inga medel.

INTERNATIONELLT SAMARBETE OM NEGATIVA KONSEKVENSER AV ANDRAS ALKOHOLKONSUMTION

CAN ingår sedan 2015 i ett nordiskt forskningsnätverk initierat av Nordens välfärdscenter (NVC) som tar fram och analyserar jämförande uppgifter om negativa konsekvenser av andras alkoholkonsumtion i Norden. Under 2018 medverkade CAN i två arbetsmöten inom ramen för detta nordiska forskningsnätverk, ett i Stockholm och ett i Köpenhamn.

JUNIS-RAPPORTER

CAN har under 2018 på uppdrag av IOGT-NTO:s juniorförbund Junis gjort en undersökning för att utröna i vilken form och omfattning studenter på socionomutbildningar får ta del av utbildning rörande barn som växer upp i missbruksmiljöer.

LÅGRISKKONSUMTION AV ALKOHOL

CAN medverkade under 2017 i en arbetsgrupp som på uppdrag av Stockholms läns landsting tog fram en rapport som sammanfattar kunskapsläget angående alkohol och hälsorisker, och som ger förslag till riktlinjer för lågriskkonsumtion av alkohol. Rapporten är tänkt att ligga till grund för skrifter, information och utbildningsmaterial som riktar sig till hälso- och sjukvården, till kommuner och till en bredare allmänhet. Rapporten publicerades i april 2018.

MONITORMÄTNINGARNA

Sedan 2013 följer CAN vuxnas alkohol- och tobaksanvändning genom de årliga så kallade Monitormätningarna. Huvudsyftet med mätningarna är att skatta den totala volymen alkohol respektive tobak som konsumeras i landet. Detta görs genom att den i Sverige registrerade försäljningen kompletteras med de oregistrerade anskaffningskällorna.

För att bestämma den oregistrerade konsumtionens omfattning genomförs sedan år 2000 löpande telefonintervjuer med personer 17–84 år där dessa bland annat

redogör för sina alkohol- och tobaksköp. Under ett kalenderår genomförs totalt ca 18 000 intervjuer och utöver frågor om anskaffningskällor ingår även frågor om användningsvanor på både alkohol- och tobaksområdet.

2017 påbörjades ett utvecklingsarbete i syfte att kunna erbjuda respondenterna att besvara undersökningen via web istället för telefonintervjuer. Arbetet fortskred under 2018 och flera tester genomfördes inom ramen för detta arbete, med positiva resultat. Under 2019 genomförs ett större avslutande test parallellt med de vanliga intervjuerna.

Under 2018 publicerades tre rapporter inom ramen för Monitormätningarna: Tobaksvanor i Sverige (CAN-rapport nr 172), Befolkningens självrapporterade alkoholvanor 2004–2017 (nr 173) och Alkoholkonsumtionen i Sverige 2017 (nr 175).

RARHA

År 2014 utsågs CAN till Sveriges representant i ett treårigt alkoholprojekt inom ramen för EU:s hälsoprogram 2014–2020 kallat Joint Action on Reducing Alcohol Related Harm, RARHA. CAN deltog i ett delprojekt som utvecklade jämförbara data i frågeundersökningar om bl.a. konsumtionsvanor, dryckeskontexter, attityder och olika alkoholrelaterade skador.

I mars 2017 publicerades den internationella slutrapporten ”Comparative monitoring of alcohol epidemiology across the EU” som CAN också uppmärksammade med ett pressmeddelande. Resultaten presenterades även av CAN på ett seminarium i oktober arrangerat av Alkoholpolitiskt Forum. Parallellt med den internationella rapporten har en svensk rapport tagits fram med fördjupade analyser av dryckeskontexter, dryckesmotiv, attityder till alkoholpolitik samt alkoholproblem under barndomen och alkoholproblem i den vuxna befolkningen. Detta arbete slutfördes under 2018 och en CAN-rapport publicerades i december.

SMÅKOMMUNPROJEKTET

På uppdrag av länsstyrelserna har CAN undersökt om mindre kommuner, s.k. småkommuner, skiljer sig från större kommuner med avseende på bruk, skador och prevention av ANT. Resultat från projektet har presenterats för Länsstyrelsen under hösten 2017 och även på en utbildning för personal i småkommuner i december. En preliminär rapport skickades in till Länsstyrelsen i december. Under 2018 har resultaten presenterats på konferenser i Härnösand, Lycksele och på Café-CAN. Samtidigt har arbetet med en slutrapport fortskridit vilken utöver jämförande epidemiologiska data även lyfter goda exempel av småkommuner och förslag på hur man kan arbeta med undersökningar i mindre kommuner.

SOCIOEKONOMISKA SKILLNADER I ANT-BRUK OCH NEGATIVA KONSEKVENSER

År 2017 fick CAN i uppdrag av Folkhälsomyndigheten att beskriva den aktuella situationen och utvecklingen av bruk och negativa konsekvenser av alkohol, tobak och narkotika i Sverige uppdelat på olika socioekonomiska grupper. En preliminär rapport baserad på data från undersökningen Vanor och konsekvenser, färdigställdes och skickades till Folkhälsomyndigheten i december 2017. Efter en vetenskaplig granskning av den preliminära rapporten gjordes revideringar som resulterade i en CAN-rapport publicerad i oktober 2018. Resultaten presenterades även i samband med konferensen Drogfokus i oktober.

UPPDRAGSUNDERSÖKNINGAR OM SKOLUNGDOMARS DROGVANOR

I samband med de ordinarie drogvanundersökningarna bland skolungdomar erbjuder CAN externa uppdragsgivare möjligheten att beställa totalundersökningar för en region eller en kommun. Under 2018 genomfördes en uppdragsundersökning i Region Gotland.

VANOR OCH KONSEKVENSER

Under 2017 genomförde CAN en datainsamling för en uppföljning av baslinjemätningen i studien Vanor och konsekvenser från 2013. I den nya datainsamlingen gjordes vissa ändringar i frågeformuläret mot bakgrund av erfarenheter från förra datainsamlingen och behov av enstaka tilläggsfrågor. Datainsamlingen startade i maj 2017 och avslutades i november 2017 med paus under sommaren. Av nettourvalets 26 003 personer valdes 11 739 att besvara undersökningens frågor, vilket motsvarar en svarsfrekvens på 45,1 procent.

Utöver arbetet om skillnader mellan olika socioekonomiska grupper (se ovan) skrevs en basrapport som inkluderade de nya uppgifterna för 2017 samt en jämförelse med 2013. Presentationer av resultat med avseende på utsatthet för andras ANT-användning gjordes i Almedalen i juli och på det Nordiska rusmedelsseminariet på Färöarna i augusti. Slutrapporten släpptes i augusti i en web-version och senare i november som tryckt CAN-rapport i samband med ett Café-CAN där fokus var på resultat gällande narkotikaanvändning.

FORSKNING

Under denna rubrik redovisas kortfattat verksamheten i forskningsprojekt som CAN-medarbetare medverkat i under 2018. Redovisningen görs för tre olika typer av forskningsprojekt: kortare projekt – normalt 1 år – som förvaltas av CAN och i huvudsak är finansierade av Systembolagets Alkoholforskningsråd, doktorandprojekt samt andra längre forskningsprojekt som genomförs inom ramen för CAN:s forskningsverksamhet och anknytning till Karolinska Institutet. Dessa projekt är i huvudsak finansierade av Forte.

KORTARE FORSKNINGSPROJEKT SOM FÖRVALTAS AV CAN

Här redovisas kortare forskningsprojekt som i huvudsak finansieras av Systembolagets Alkoholforskningsråd.

ÄR TOTALKONSUMTIONSMODELLEN GILTIG FÖR OLIKA SOCIOEKONOMISKA GRUPPER?

I detta projekt undersöks i vilken grad totalkonsumtionsmodellen är giltig för olika socioekonomiska grupper. Under 2018 har vi arbetat med två studier som avses att skickas in till tidskrift under våren 2019: T Norström & J Landberg. *Do changes in total consumption have differential effects on alcohol-related mortality across SES-groups?* och J Landberg & T Norström. *Are trajectories in drinking synchronized across SES-groups?*.

ALKOHOLPRISFÖRÄNDRINGAR OCH KONSUMTION HOS UNGA I OLIKA SOCIOEKONOMISKA GRUPPER

I detta projekt undersöks i vilken grad alkoholpriserna påverkar ungdomars konsumtion och om denna påverkan i så fall varierar mellan olika socioekonomiska grupper. Under 2018 genomfördes alla analyser med två olika prismått. Ett som baseras på sedvanliga prismätningar och ett som baseras på de tio dryckerna med de lägsta priserna i respektive dryckeskategori som säljs på Systembolaget. Författandet av två artiklar påbörjades och arbetet kommer att

avslutas under 2019. Resultat från studien redovisades vid Systembolagets alkoholforskningskonferens på Skarpö i augusti.

ALKOHOLKONSUMTION OCH SAMTIDIG ANVÄNDNING AV ANDRA SUBSTANSER I DEN ALLMÄNNA BEFOLKNINGEN

Syftet med detta projekt är att kartlägga och analysera förekomsten av samtidig användning av tobak, narkotika och läkemedel bland olika alkoholvanegrupper i Sverige. Resultaten visar att hög alkoholkonsumtion är kopplad till en hög användning av tobak, illegala droger samt icke-föreskriven användning av lugnande och smärtstillande läkemedel. Vidare framkommer att risken för alkoholberoende ökar betydligt vid olika konsumtionsmönster om även andra substanser används. Resultaten sammanställdes i en artikel och skickades till tidskriften *Nordic Studies on Alcohol and Drugs* i december.

MARKNADSFÖRING AV ALKOHOL PÅ SOCIALA MEDIER – OMA-PROJEKTET

OMA-projektet genomförs i samarbete mellan CAN och Helsingfors Universitet (CEACG). Marknadsföring av alkohol på de sociala medieplattformerna Facebook, Twitter, Instagram och Youtube har samlats in från Finland och Sverige från tre tidpunkter: januari 2014, januari 2016 och januari 2017. Projektet har som huvudsakligt syfte att undersöka eventuella förändringar i och med den nya finska lagstiftningen som trädde i kraft januari 2015. Projektet har under 2018 presenterat resultat vid bland annat 44th Annual Alcohol Epidemiology Symposium of the Kettil Bruun Society i Chiang Mai i Thailand. Projektet finansieras av Systembolagets Alkoholforskningsråd, Stiftelsen för alkoholforskning i Finland samt Finlands Akademi. Projektet avslutas under 2019.

UNEMPLOYMENT AMONG YOUNG PEOPLE AND ALCOHOL-RELATED HEALTH CONSEQUENCES

Det övergripande syftet med projektet är att undersöka sambandet mellan arbetslöshet i unga år och efterföljande alkoholrelaterade hälsoproblem senare i livet. Projektet har tre specifika frågeställningar; 1) har arbetslösa högre alkoholkonsumtion relativt heltidsstudenter och personer i arbete? 2) är arbetslöshet i ung ålder associerat med en ökad självrapporterad alkoholkonsumtion, relativt till personer i arbete, efter ett års uppföljning? 3) är arbetslöshet i unga år associerat till högre alkoholrelaterad morbiditet och mortalitet, relativt personer i arbete? Projektet har under 2018 erhållit etiskt tillstånd samt preliminära resultat har tagits fram för de sista två frågeställningarna. Projektet finansieras av Systembolagets Alkoholforskningsråd. Projektet avslutats under 2019.

DOKTORANDPROJEKT

Nedan redovisas CAN-anställdas verksamhet i pågående doktorandprojekt som bedrivs på halvtid och som finansieras av externa forskningsmedel från i huvudsak Forte.

EPIDEMIOLOGY OF CANNABIS USE AMONG ADOLESCENTS IN SWEDEN

Isabella Gripe (huvudhandledare: Mats Ramstedt). Avhandlingen behandlar epidemiologiska frågeställningar med avseende på cannabisanvändning bland unga i Sverige med fokus på trender, problem och internationella jämförelser. En första artikel om sambandet mellan alkoholkonsumtion och cannabisanvändning bland unga i Sverige publicerades under 2018. Under året har en andra artikel färdigställts för att skickas in till tidskrift i början av 2019. Vidare genomfördes en halvtid i oktober som bl.a. inkluderade en sammanställning av forskningsområdet.

ALCOHOL'S HARM TO OTHERS IN SWEDEN – EPIDEMIOLOGY AND LONGITUDINAL PATTERNS

Erica Sundin (huvudhandledare: Mats Ramstedt). Avhandlingen studerar negativa konsekvenser av andras drickande i termer av förekomst och bestämningsfaktorer i den allmänna befolkningen samt även förändringsmönster i utsatthet för olika grupper. Under 2017 publicerades en första artikel som jämför olika sätt att mäta dessa problem. Under februari 2018 genomfördes halvtidskontrollen och två andra artiklar kommer att färdigställas och skickas till tidskrift under 2019.

MONITORING ALCOHOL PREVENTION AND ALCOHOL RELATED PROBLEMS IN SWEDEN – INDICATORS AND INDICES FOR NATIONAL, REGIONAL AND LOCAL FOLLOW UP

Tony Nilsson (huvudhandledare: Håkan Leifman). Avhandlingen undersöker utvecklingen av lokalt alkoholförebyggande arbete i Sverige samt dess relation till alkoholkonsumtions- och skadeutvecklingen. I avhandlingsarbetet används sammansatta mått på prevention för att fånga ett brett spektrum av förebyggande arbete. Disputation är planerad till mars 2019.

ALCOHOL-RELATED HARM AMONG ADOLESCENTS IN SWEDEN

Siri Thor (huvudhandledare: Jonas Landberg). Doktorandarbetet syftar till att undersöka olika aspekter av epidemiologin av alkoholrelaterade negativa konsekvenser bland unga. Mer specifikt är målet att undersöka vad som korrelerar med alkoholrelaterade konsekvenser bland ungdomar 1) på individuell och aggregerad nivå, 2) mellan socioekonomiska grupper och 3) sett till föräldrars alkoholkonsumtion. En artikel publicerades under 2016 och ytterligare en artikel med fokus på socioekonomiska skillnader har skickats in till tidskrift under 2018. Halvtidskontroll genomfördes i maj 2018. Under 2019 planeras den tredje artikeln skickas in, artikel fyra påbörjas samt gå kvarvarande kurser.

LÄNGRE FORSKNINGSPROJEKT SOM FÖRVALTAS AV KAROLINSKA INSTITUTET

Nedan redovisas CAN-anställdas verksamhet under 2018 i forskningsprojekt som finansieras av externa forskningsmedel från i huvudsak Forte och där medlen förvaltas av Karolinska Institutet.

UNGDOMSDRICKANDE – TRENDER, ORSAKER OCH KONSEKVENSER

(Huvudsökande: Thor Norström, slutdatum: 2018-11-30). Syftet med projektet är att beskriva och analysera utvecklingen av alkoholkonsumtionen bland ungdomar i Sverige med fokus på att förstå förändringar och vilka effekter de har för alkoholrelaterade problem.

ALKOHOL OCH SJUKFRÅNVARO

(Huvudsökande: Jonas Landberg, slutdatum: 2019-06-30). Projektet är baserat på data från en longitudinell frågeundersökning med omkring 90 000 svarande från Stockholms län och består av två delstudier. I den första studien undersöks hur risken för sjukfrånvaro varierar över olika alkoholvanor samt hur förändringar i alkoholkonsumtion påverkar risken för sjukskrivningar. Den andra delstudien fokuserar på socioekonomiska skillnader i alkohol och sjukfrånvaro. Här ligger fokus på att undersöka i vilken utsträckning socioekonomiska skillnader i sjukfrånvaro kan förklaras av skillnader i alkoholvanor, men vi kommer även att undersöka betydelsen av andra faktorer som skillnader i livsstil och arbetsförhållanden.

Under 2018 har två studier färdigställts och skickats in till tidskrift: J Landberg m.fl. *The contribution of alcohol use, other lifestyle factors and working conditions to socioeconomic differences in sickness absence in a Swedish cohort.*

TRENDER OCH PREDIKTORER FÖR SPELANDE OM PENGAR BLAND UNGDOMAR

(Huvudsökande: Johan Svensson, slutdatum: 2019-04-17). Syftet med projektet är att beskriva utvecklingen av spelande bland ungdomar och att beskriva vilka faktorer som samvarierar med spel och speciellt frekvent spel. Projektet avslutas under 2019.

MARKNADSFÖRING AV SPEL VIA SOCIALA MEDIER

(Huvudsökande: Johan Svensson, slutdatum: 2020). Den svenska spelmarknaden har varit tudelad mellan företag som bedriver spel på den svenska marknaden med licens och internationella spelbolag som bedriver spel huvudsakligen via internet, utan svensk spellicens. År 2019 förändrades detta då denna spelmarknad blev licensbaserad. Projektet har som övergripande syfte att undersöka marknadsföring av spel på internet samt i sociala medier, mer specifikt syftar studien till att undersöka om den förändrade spelmarknaden medfört en förändring i marknadsföringen och dess innehåll vad avser internet och sociala medier. Projektet bygger på en jämförelse mellan de tio mest populära spelbolagen/spelen med svensk spellicens och tio utan svensk spellicens.

CHILDREN WITH HEAVY DRINKING PARENTS IN THE GENERAL POPULATION

(Huvudsökande: Michael Livingston, slutdatum: 2019-06-30). I detta projekt studeras negativa konsekvenser bland unga som har föräldrar som dricker för mycket alkohol. Till grund för analyserna ligger svar från ett stort riks-representativt urval ungdomar födda 2001 som samlats in i projektet Futura01. På Systembolagets alkoholforskningskonferens på Skarpö presenterades resultat som visar att barn som upplever att sina föräldrar dricker för mycket alkohol generellt mår sämre än andra barn. Under 2018 söktes även medel för fortsatta studier hos Systembolagets Alkoholforskningsråd.

UNGDOMAR SOM INTE DRICKER ALKOHOL: ASSOCIERADE FAKTORER, HÄLSOUTFALL OCH OLIKA UTVECKLINGSVÄGAR

(Huvudsökande: Peter Larm, slutdatum: 2019-12-31). Detta treåriga forskningsprojekt syftar till att förstå mer om orsaker till att allt fler unga inte dricker alkohol och vad det får för konsekvenser vad gäller t.ex. ungdomars hälsa. Till grund för analyserna ligger CAN:s skoldata, data från ESPAD samt olika unika longitudinella data.

ALKOHOL OCH ÄLDRE

(Huvudsökande: Jonas Raninen, slutdatum: 2019-12-31). Detta postdoc-projekt fokuserar på det ökande drickandet bland äldre och belyser bland annat följande frågeställningar: Hur har alkoholkonsumtion och dryckesmönster ändrats bland äldre under senare år? Har äldres andel av totalkonsumtionen och alkohol-dödlighet ökat? Under året har resultat från projektet kring sambandet mellan drickande och dödlighet bland äldre presenterats på det årliga symposiet för Kettil Bruun Society i Chiang Mai, Thailand. Dessa resultat har sammanställts i ett manuskript som för närvarande är inskickat till vetenskaplig tidskrift och förhoppningen är att det publiceras under 2019. Projektet har också samverkat med forskare från de nordiska länderna kring jämförande analyser över äldres drickande i de nordiska länderna. De nordiska jämförande studierna kommer publiceras i ett specialnummer av Nordic studies on Alcohol and Drugs under 2019.

CANNABISANVÄNDNING BLAND UNGA I SVERIGE – MÖNSTER, ORSAKER OCH KONSEKVENSER

(Huvudsökande: Thor Norström, slutdatum: 2020-10-31). Detta projekt innehåller ett antal epidemiologiska studier om utveckling och användningsmönster av cannabis bland unga i Sverige. Bland annat undersöks om utvecklingen varierar mellan olika riskgrupper och om det finns skillnader mellan olika socio-ekonomiska grupper. Analyserna baseras till största delen på data som samlats in av CAN, främst CAN:s skoldata, Vanor och konsekvenser och CRD.

FUTURA01 – EN NATIONELL LONGITUDINELL KOHORTSTUDIE OM BETYDELSEN FÖR UNGDOMAR ATT VÄXA UPP UNDER EN PERIOD MED HISTORISKT LÅG ALKOHOLKONSUMTION

(Huvudsökande: Jonas Raninen, slutdatum: 2020-10-31). Se ovan om projektet Futura01.

ORGANISATIONSSAMVERKAN

Under året har vi fortsatt att utveckla och fördjupa samarbetet med våra medlemsorganisationer. Vi har tappat en medlemsorganisation, Studieförbundet Bilda. Mycket glädjande är att en ny medlemsorganisation har tillkommit, Hjärt-Lungfonden. Två av våra medlemsorganisationer har slagits samman. Sveriges Lärares nykterhetsförbund (SLN) och Sveriges Akademikers nykterhetsförbund (SAN) har blivit organisationen Drogfri uppväxt. Antalet medlemsorganisationer i CAN uppgår därmed till 47.

Vi har fortsatt nära samarbete med många av våra medlemsorganisationer. Vi träffar dem regelbundet och diskuterar och utvecklar samverkans- och serviceformer. Målet är en långsiktig relation till varje enskild medlemsorganisation, så att vi därmed kan tillgodose deras behov och ha ett ömsesidigt utbyte som främjar båda parter. Årets medlemsorganisationskonferens ägde rum tillsammans med länsombuden. Årets tema på konferensen var samverkan.

ALMEDALSVECKAN

Tillsammans med många av våra medlemsorganisationer byggde vi återigen vår plattform Soberian där 34 seminarier ägde rum måndag–torsdag. Soberian hade över 1 300 besökare under veckan. Förutom seminarier och debatter serverades Almedalsdrinken, som var mycket efterfrågad. CAN arrangerade två välbesökta seminarier, det ena på temat ”Vad vet vi om ungas användning av alkohol, narkotika och tobak” där Anna Englund presenterade preliminära siffror från årets skolundersökning. Det andra seminariet hölls på temat ”Hur påverkas vi av andras användande av alkohol och andra droger” där Erica Sundin presenterade preliminära siffror från studien Vanor och konsekvenser.

CAFÉ-CAN

Under året har vi arrangerat tre frukostträffar för våra medlemsorganisationer och andra intresserade under namnet Café-CAN. De ämnen som avhandlades vid 2018 års träffar var:

- Små kommuners ANT-situation och förebyggande arbete. Presenterades av Mats Ramstedt.
- Narkotikaanvändningen bland vuxna i Sverige år 2017. Presenterades av Mats Ramstedt, Jonas Landberg och Erica Sundin.
- Drugsmart 20 år och Skolelevers drogvanor. Kristofer Odö presenterade Drugsmart 20 år. Nyckelresultaten från årets rapport om skolelevers drogvanor presenterades av Martina Zetterqvist.

PRIS FÖR ÅRETS FÖREBYGGANDE ARBETE

På initiativ från länsombudsgruppen instiftade CAN 2011 ett pris för Årets förebyggande arbete. Priset är uppdelat i två kategorier Årets förebyggare och Årets förebyggande kommun. Priset i kategorin Årets förebyggare är numera 25 000 kr, samma prissumma som CAN:s drogforskningspris. Nomineringsperioden pågick 15 maj–29 september. I år delades priset ut bara i kategorin Årets förebyggande kommun då det inkom väldigt få nomineringar till priset för Årets förebyggare. En jury med representanter från CAN, IQ, Länsstyrelsen i Uppsala, SLAN och Norrtälje kommun (2017 års Förebyggande kommun) tog fram pris-tagarna. Priset i kategorin Årets förebyggande kommun, som är ett vandringspris, tilldelades Kalmar kommun.

FÖRELÄSARBIDRAG

CAN ger bidrag till organisationslivet i form av ersättning till föreläsare inom drogområdet, för att framförallt stimulera organisationernas lokala verksamhet. Bidraget uppgår till högst 65 procent av den totala kostnaden.

Föreläsningens verksamheten har 2018 omfattat 42 föreläsningstimmar vid 37 tillfällen. Antalet deltagare har uppgått till 1 948. Totalt har 30 ansökningar inkommit, några har fått avslag och andra har inte redovisat och därmed inte fått bidraget. 21 925 kronor har betalats ut.

REGIONAL SAMVERKAN

CAN:s målsättning är att ha länsombud i samtliga län, i de tre storstadslänen är de flera. Under 2018 har några länsombud avsagt sig sitt uppdrag på grund av olika omständigheter. Nya länsombud tillkom i Stockholms och Kalmar län.

Länsombuden fullgör sina uppdrag på fritiden mot ett mindre arvode. De ger råd och upplysningar till organisationer, institutioner och allmänheten. De medverkar vid kurser och konferenser i länen liksom vid mässor och utställningar. I deras uppdrag ingår också att ha kontakt med andra intressenter i länet, t.ex. lokala och regionala massmedier, länsorgan och kommunala organ. I de län där CAN är med och anordnar konferenser gör länsombuden ofta stora insatser, både i det förberedande arbetet och när konferenserna genomförs. Här är deras uppgift att öka kunskapen och aktiviteten hos aktuella målgrupper och förbättra samarbetsfunktionerna i länet. Länsombuden inkommer årligen med verksamhetsplaner till CAN, där de beskriver vilka uppgifter de vill/avser genomföra i länet i egenskap av länsombud. Verksamhetsplanerna ligger till grund för de aktiviteter som CAN planerar för regional samverkan, som i många fall rör utbildningar.

LÄNSOMBUD VID UTGÅNGEN AV VERKSAMHETSÅRET 2018

Blekinge	Vakant
Dalarna	Vakant
Gotland	Monica Engström Thomsson
Gävleborg	Johnny Gustafsson
Halland	Leif Arne Gustavsson
Jämtland	Thomas Andersson
Jönköping	Vakant
Kalmar	Kjell Lindberg
Kronoberg	Vakant
Norrbottn	Annika Nordstrand
Skåne	Hanna Mann & Emeli Olofsson
Stockholm	Sofia Herlitz, Therese Holmkvist & Anette Kyhlström
Södermanland	Vakant
Uppsala	Anna Haid
Värmland	Monica Ekström
Västerbotten	Mats Lövgren
Västmanland	Ammi Karlsson Pye
Västra Götaland	Håkan Eriksson, Ulla Kungur & Ulrika Ankargren
Västernorrland	Vakant
Örebro	Marie Montin
Östergötland	Lotta Hjalmarsson-Österholm

LÄNSOMBUDS- OCH MEDLEMSORGANISATIONSKONFERENS

Årets länsombuds- och medlemsorganisationskonferens genomfördes den 26–27 september på Långholmens Wårdshus i Stockholm med 35 deltagare. Samrådsgruppen, bestående av representanter för länsombuden och medlemsorganisationerna var med i planeringen av konferensen tillsammans med CAN.

Deltagarna fick en nulägesrapport av CAN:s direktör och en inblick i CAN:s framtid. De fick ta del av CAN:s verksamhet, Drugsmart, Alkohol & Narkotika och några av CAN:s doktorander presenterade sina studier. Deltagarna fick även ägna tid åt att samtala och utbyta erfarenheter utifrån förberedda frågor – både gemensamt samt länsombud och organisationer var för sig. Innan den gemensamma middagen på kvällen fick deltagarna lyssna till Gatans röster som blev ett väldigt lyckat inslag. Som avslutning på konferensen fick deltagarna lyssna till Nina Rung, kriminolog, debattör och föreläsare, som pratade om normer, porr och övergrepp kopplat till förebyggande arbete.

INDIKATORSBASERAT LOKALT FÖREBYGGANDE ARBETE, ILFA

Under 2018 har det fyraåriga ILFA-projektet i Kalmar län avslutats som planerat. En slutkonferens var planerad under våren men blev inställd på grund av för få anmälda. Under våren slutade också samordnaren för projektet. Slutrapporter för ILFA-projektet har dock sammanställts och skickats ut till varje enskild kommun som deltagit i projektet. En ny slutkonferens planerades under hösten och genomfördes i januari 2019. Konferensen blev en uppskattad eftermiddag med god uppslutning, omkring ett 80-tal politiker, ANDT-samordnare och tjänstemän i kommuner, länsstyrelse, polis med flera, deltog.

I december 2018 anställdes en konsult för att under sex månader förstärka utvecklingen av CAN:s regionala arbete och föreslå framtida satsningar utifrån erfarenheter och lärdomar från ILFA-projektet.

HEJDÅ ALKOHOLSKADOR – KAMPANJ RIKTAD MOT UNGA VUXNA

Under 2013–2015 genomförde CAN tillsammans med länsstyrelserna i storstadslänen ett utvecklingsprojekt för att ta fram en kommunikationsinsats om att inte förse minderåriga med alkohol. Under 2018 har kampanjen bedrivits i samarbete med länsstyrelserna.

Två PR-workshops har genomförts med Blekinge, Jämtlands och Kalmar län och kampanjinsatser har genomförts i Kalmar och Jämtlands län med spridning av budskap via sociala medier. År 2018 medverkade CAN tillsammans med Länsstyrelsen i Västra Götaland och Göteborgs stad i ett event på festivalen Way Out West i Göteborg. Inför detta genomfördes en utbildning om Hejdå alkoholskador i Göteborg för de som skulle arbeta med kampanjen under festivalen. CAN bidrog även i planeringen samt med produktion av kampanjmaterial.

I december beslutades att CAN ska bjuda in till ett möte kring utveckling av kampanjen för 2019.

BIBLIOTEK

Under sensommaren togs beslut om att avveckla biblioteket den sista december 2018. Biblioteket har varit ett av Europas största specialbibliotek inom alkohol- och narkotikaområdet. Inriktningen har varit på svensk och utländsk litteratur om alkohol, narkotika och andra droger. Biblioteket har 2018 varit öppet mellan 15 och 25 timmar per vecka för allmänheten. Detta sista av bibliotekets verksamhetsår har haft en mer begränsad omfattning än föregående år. Personalstyrkan har varit halverad under större delen av året. Efter att beslut tagits om avveckling av verksamheten förvärvades inte längre något material. Biblioteket hade också betydligt begränsade öppettider för allmänheten i samband med att en av bibliotekarierna pensionerades.

VERKSAMHET OCH SAMVERKAN

CAN:s bibliotek är ett samverkansbibliotek i avtal med Kungliga biblioteket vilket innebär att vi fullt ut deltar i det svenska forskningsbibliotekssamarbetet.

Ett avtal med Statens institutionsstyrelse, SiS, om biblioteksservice, löper sedan flera år. Det omfattar litteratursökning, fortlöpande litteraturbevakning inom valda ämnesområden samt dokumentleveranser och boklån till forskargruppen vid SiS.

Under året har bibliotekets personal fortsatt arbetet med att stärka bibliotekets verksamhet över avdelningarna och externt.

Vid några tillfällen har studiebesök och biblioteksintroduktioner för grupper eller enskilda arrangerats. Vi har under året haft besök av olika leverantörer för diskussion och gemensamt informationsutbyte.

INFORMATION OCH TJÄNSTER

Informations- och låneservicen har nyttjats, förutom av CAN:s personal, bland annat av studenter, forskare, socialarbetare, journalister, myndigheter och institutioner samt alla typer av bibliotek i Sverige och andra länder. Bibliotekets läs- och studieplatser har främst nyttjats av studenter.

Biblioteket har haft omkring 250 besök. De unika besöken på bibliotekets sidor på can.se samt i bibliotekets katalog Alcona har uppgått till knappt 4 590 respektive drygt 3 400. Drygt 440 lån samt omkring ett 60-tal tidskriftsartiklar till enskilda personer och andra bibliotek har effektuerats. Knappt 70 frågor, ställda per telefon eller e-post har besvarats. Därutöver tillkommer ett antal frågor ställda av besökare på plats i biblioteket.

SAMLINGAR OCH TILLGÄNGLIGGÖRANDE

Biblioteket bevakar, köper in och tillgängliggör tryckt och elektronisk litteratur som böcker och tidskrifter inom ämnesområdet. Materialet har katalogiserats i den nationella katalogen Libris och CAN:s bibliotekskatalog Alcona, där det även indexerats.

Under året har ca 100 nya titlar skaffats, dessutom har ett knappt 50-tal artiklar ur svenska tidskrifter katalogiserats.

Den retrospektiva katalogiseringen i Libris för att synliggöra bibliotekets äldre bestånd fortsatte främst under första halvåret.

TIDSKRIFTEN ALKOHOL & NARKOTIKA

Alkohol & Narkotika är en populärvetenskaplig tidskrift med ambitionen att enligt journalistiska principer bevaka och granska aktuella frågor inom det drog- och socialpolitiska området, rapportera om forskning inom detta fält och vara ett forum för debatt. Tidskriften innehåller bland annat reportage, nyheter, populärvetenskapliga artiklar, debatt och krönikor.

Alkohol & Narkotika ges ut sex gånger per år med en upplaga på ca 1 500 ex. Under året har tre temanummer publicerats om våldsutsatta kvinnor med missbruk, valet 2018 och brukarmakt. Under året har det sjunkande antalet prenumeranter stannat av och ersatts av en försiktig ökning.

I början av året fick tidskriften en ny layout, ett nytt format och nytt papper med syftet att locka fler läsare.

Redaktionskommittén har bestått av Torkel Richert, Kalle Tryggvesson, Claudia Fahlke och Jenny Cisneros Örnberg.

Tidskriftens sajt www.alkoholochnarkotika.se har under året ökat antalet besök till 2 900 unika besökare i månaden (2017: 2 500). Två uppmärksammade debatter har publicerats på sajten om hur stor användningen av dopningspreparat är och om huruvida medberoende bör vara en diagnos eller inte.

Inför valet startade tidskriften podden (B)ruset, podd.alkoholochnarkotika.se, som produceras av Clara Henriksson och Julius von Wright. Inför valet intervjuades samtliga riksdagspartier om deras drogpolitik.

I samband med årets första temanummer arrangerade tidskriften samtalet "Hör oss, se oss, möt oss – om våldsutsatta kvinnor med missbruk" på ABF-huset i Stockholm den 15 mars, med ca 70 personer i publiken.

Julius von Wright deltog i paneldebatten "Styr fake news alkoholdebatten?" under Almedalsveckan, modererade konferensen Drogfokus 2018 och deltog i CAN:s monter på Skolforum 2018.

Julius von Wright tilldelades Svensk förening för Beroendemedicins Media-diplom 2018 för utvecklingen av tidskriften.

Tidskriften har presenterats och delats ut i flera sammanhang under året, bland annat presenterades den på Gambling Research Networks (GARN) möte våren 2018.

INTERNATIONELL SAMVERKAN

Förfrågningar från andra länder förekommer ofta. Intresset kring Sveriges drog-information och drogpolitik är stort. CAN:s kontakter med andra länder upprätthålls bland annat genom deltagande i konferenser och expertmöten samt genom skriftliga förfrågningar och besök på CAN.

När det gäller internationella möten är CAN regelbundet representerat vid de årligen återkommande konferenserna Nordisk Rusmedelskonferens samt Alcohol Epidemiology Symposium of the Kettil Bruun Society (KBS). CAN är medlem i

International Council on Alcohol and Addictions (ICAA) och Nordic Alcohol and Drugs Policy Network (NordAN), samt representerat i ESPAD:s styrgrupp som koordinerar den europeiska skolundersökningen.

UTVECKLING AV SAMARBETE MED ANDRA LÄNDER

Under 2018 har samarbetet med Sri Lanka fortsatt, framförallt med landets nationella myndighet på alkohol- och tobaksområdet. Fokus ligger på monitoreringsarbete och uppbyggnad av ett nationellt monitoreringssystem. Liknande arbete planeras med andra länder såsom Uganda.

CAN har tidigare samarbetat med organisationen Uganda Youth Development Link (UYDEL). Samarbetet, som bland annat bestod av workshops i gruppprocesser och utbytesresor samt bedrevs med finansiering från Centralförbundet för socialt arbete (CSA) avslutades under 2017. Ett nytt projekt har planerats under det gångna året, också här med fokus på landets stora behov av statistik och datadrivet förebyggande arbete. En projektansökan skrevs i december och skickades in den 4 januari 2019. Ansökan gjordes tillsammans med isländska kollegor på Icelandic Centre for Social Research and Analysis (ISCRA), UYDEL och Ugandas hälsoministerium. Projektet har inspirerats av dels de community interventionprojekt som CAN varit inblandade i (EU-projektet ADPY och ILFA-projektet med kommuner i Kalmar län), dels det pågående arbetet på Sri Lanka.

Det pågår också ett försök att tillsammans med norska hälsodepartementet och med kommuner från bland annat de baltiska länderna utveckla ett community-interventionprojekt. CAN skulle i detta projekt ha en expertroll som syftar till att bedöma, utveckla och stärka kommunernas beredskap och möjligheter att implementera och driva långsiktigt effektivt förebyggande arbete inom ANDT-området, denna gång med fokus på unga.

INTERNATIONELLA KONFERENSER OCH MÖTEN

28 januari	redovisade Håkan Leifman siffror om konsumtionsutvecklingen och dryckesmönster för olika NGO på Sri Lanka
1 februari	deltog Johan Svensson och Anna Raninen i projektmöte om det nordiska projektet OMA
2 februari	deltog Anna Raninen i styrgruppsmöte för Nordiskt Rusmedels Seminarium i Köpenhamn
6 februari	deltog Anna Raninen i möte med representanter för NordAN
15 februari	föreläste Håkan Leifman om alkohol, alkoholutvecklingen nationellt och regionalt och om förebyggande insatser för anställda på teplantagen i Sri Lanka
28 mars	föredrog Håkan Leifman sina resultat om alkoholkonsumtionen på Sri Lanka inför den nationella myndigheten på området (NATA)
4–5 april	medverkade Erica Sundin och Mats Ramstedt i <i>Workshop no. 3: Alcohol, harm, inequality and the life-course</i> i Stockholm, organiserat av Nordens Välfärdscenter
14–15 april	deltog Håkan Leifman på World Federation Against Drugs internationella konferens i Göteborg
18–19 april	deltog Anna Englund vid ett regionalt seminarium i Lissabon och presenterade Sveriges projektplan inför ESPAD 2019
28 maj–1 juni	presenterade Erica Sundin <i>Vanor och konsekvenser</i> på the 44 th Annual Alcohol Epidemiology Symposium of the Kettil Bruun Society i Chiang Mai, Thailand

22 augusti	föreläste Mats Ramstedt om hur man påverkas av andras användning av ANT utifrån studien <i>Vanor och konsekvenser</i> på Nordiska rusmedelsseminariet, Färöarna
22 augusti	föreläste Mats Ramstedt om Riktlinjer för lågriskkonsumtion av alkohol på Nordiska rusmedelsseminariet, Färöarna
22–24 augusti	deltog Julius von Wright i Nordiska rusmedelsseminariet, Färöarna
5 oktober	föredrog Håkan Leifman på NORAD-konferensen om alkohol-situationen och alkoholpolitiken i de nordiska och baltiska länderna
15–16 oktober	deltog Anna Englund i mötet ESPAD Assembly i Lissabon
15–16 oktober	deltog Håkan Leifman i styrgruppsmöte och i mötet ESPAD Assembly i Lissabon
22–23 oktober	medverkade Erica Sundin och Mats Ramstedt i <i>Workshop no. 4: Alcohol, harm, inequality and the life-course</i> i Köpenhamn, organiserat av Nordens Välfärdscenter
9 november	deltog och föreläste Håkan Leifman på en konferens om alkohol- och drogprevention i Chisinau, Moldavien, anordnad av moldaviska och norska hälsoministerierna
17–31 december	besöker Erica Sundin Centre for Alcohol and Policy Research, La Trobe University, i Melbourne, Australien

ÅRSREDOVISNING

FÖRVALTNINGSBERÄTTELSE

ALLMÄNT OM VERKSAMHETEN

Styrelsen och direktören för Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, med säte i Stockholm, får härmed avge årsredovisning för räkenskapsåret 2018.

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN, är en ideell förening som har till uppgift att följa konsumtionsutvecklingen och sprida information om alkohol och andra droger. Våra återkommande större nationella undersökningar är Skolelevers drogvanor, Monitormätningarna och Vanor och konsekvenser. CAN genomför även lokala och regionala undersökningar av olika karaktär på uppdrag av kommuner och län.

För perioden 2018–2020 har CAN tecknat en treårig överenskommelse med staten (Socialdepartementet). I överenskommelsen specificeras de områden som CAN ska arbeta med. Inriktningen av verksamheten under 2018 har haft följande syften:

- Genom CAN:s bibliotek, frågeservice och annan faktaförmedlande verksamhet ge service till organisationer, myndigheter, forskare, informatörer och övriga intresserade.
- Genom digitala kanaler, materialproduktion, kurser och konferenser tillhandahålla forskningsresultat och andra fakta på ett målgruppsanpassat och lätt-tillgängligt sätt.
- Genom att via vår populärvetenskapliga tidskrift föra ut och granska aktuell forskning och företeelser inom drogområdet, sprida ny kunskap och uppmuntra till debatt.
- Genom att bistå med fakta och metoder, sprida kunskap till skolelever, föräldrar, lärare och andra vuxna som arbetar med ungdomar och med ANDT.
- Genom att genomföra undersökningar och kartläggningar och belysa drog-situationen.
- Genom att erbjuda fortbildning, samverkan och information till organisationer bidra till ökad kunskap och ökat samarbete inom drogområdet.
- Tillsammans med länsombuden stimulera till och genomföra regionala arrangemang.
- Genom internationell samverkan bidra till produktion och spridning av kunskap inom drogområdet.

ÄNDAMÅL OCH STADGAR

CAN:s stadgar anger följande ändamål för verksamheten: ”Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) är en oberoende organisation som har till uppgift att följa konsumtionsutvecklingen, bedriva och främja saklig information om verkningar på individ och samhälle av alkohol- och narkotikabruk liksom om metoder för att förebygga alkoholskador och icke-medicinskt bruk av narkotika. Ändamålet är att minska konsumtionen av alkohol och tobak och verka för ett samhälle fritt från narkotika och dopning, med en vision om en värld fri från skador orsakade av ovanstående substanser”.

VÄSENTLIGA HÄNDELSER UNDER RÄKENSKAPSÅRET

Ett beslut togs om att lägga ner CAN:s bibliotek för allmänheten från och med den 1 januari 2019.

I slutet av året blev rekryteringarna av ny direktör på CAN och ny chef på avdelningen Kommunikation & Samverkan klara.

CAN har under de senaste åren utvecklat sin verksamhet. En del av denna verksamhet är moms- och inkomstskattepliktiga och CAN har därför anpassat sig till dessa förhållanden 2018.

FRÄMJANDE AV ÄNDAMÅL

Två rapporter publicerades under året med hjälp av data från den numera regelmässigt återkommande underökningen om Vanor och konsekvenser relaterade till ANDT-användning. En av dessa belyste för första gången på många år socio-ekonomiska skillnader i ANDT-användningen i befolkningen.

CAN har ingått ett samarbete med Sri Lankas nationella myndighet på tobaks- och alkoholområdet i syfte att gemensamt utveckla och implementera ett monitoreringssystem på området. Arbetet är ett led i ett ökat internationellt arbete för CAN.

Under året genomfördes en test av webbaserad skolenkät i syfte att utröna om detta är en möjlig datainsamlingsmetod som skulle kunna ersätta dagens pappersenkät som idag används i CAN:s årliga undersökning av skolelevers drogvanor i årskurs 9 och gymnasiet år 2.

En ny mer temabaserad rapportserie påbörjades under året: CAN:s fokusserie. Syftet med serien är att publicera kortare och mer fokuserade analyser relaterade till olika aspekter av droganvändning. En av rapporterna redovisade regionala skillnader i ANDT-användningen bland unga under de senaste 41 åren: 1978–2018.

STYRELSE

Styrelsen består av minst fjorton ledamöter. Regeringen utser en ledamot, tillika ordförande, samt ersättare för denne. Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte) utser två ledamöter med ersättare medan Vetenskapsrådet, Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen vardera utser en ledamot samt ersättare. Årsmötet utser minst åtta ledamöter med ersättare. Dessutom har CAN:s personal rätt att utse en representant med ersättare. Styrelsen har sedan årsmötet 2018 haft följande sammansättning:

Ordinarie ledamöter, utsedda av

REGERINGEN

Hans Hoff, ordförande

FOLKHÄLSOMYNDIGHETEN

Marie Risbeck

SOCIALSTYRELSEN

Eva Wallin

FORSKNINGSRÅDET FÖR HÄLSA, ARBETSLIV OCH VÄLFÄRD (FORTE)

Peter Allebeck och Andreas Björke

VETENSKAPSRÅDET

Johan Franck

ÅRSMÖTET

Felle Fernholm, Lions
Maj-Inger Klingvall, KSAN
Irma Kilim, IOGT-NTO
Kerstin Källander, Verdandi
Kerstin Damström Thakker, Alkoholpolitiskt Forum
Per-Olof Svensson, Sveriges Blåbandsförbund
Tina Sahlén, Riksidrottsförbundet
Örjan Wallin, Hela Människan

CAN:s PERSONAL

Daniel Carlryd

Suppleanter, utsedda av

REGERINGEN

Anders Andersson

FOLKHÄLSOMYNDIGHETEN

Anna Bessö

SOCIALSTYRELSEN

Charlotta Rehnman Wigstad

FORSKNINGSRÅDET FÖR HÄLSA, ARBETSLIV OCH VÄLFÄRD (FORTE)

Kruna Madunic och Jenny Cisneros Örnberg

VETENSKAPSRÅDET

Agneta Öjehagen

ÅRSMÖTET

Lena Larsson, AMD
Gabriella Mattsson, Föräldraalliansen Sverige
Kerstin Eriksson, Riksförbundet SIMON
Inger Forsgren, RFHL
Åsa Magnusson, RFMA
Isabelle Benfalk, UNF
Alexandra Hjortswang, Sverok
Carina Wranglebo, RFSL

CAN:s PERSONAL

Erica Sundin

ARBETSUTSKOTT

Styrelsens arbetsutskott har haft följande sammansättning: Hans Hoff, Peter Allebeck, Maj-Inger Klingvall, Örjan Wallin och Irma Kilim.

REVISORER

Ordinarie revisorer, utsedda av

LÄNSSTYRELSEN I STOCKHOLMS LÄN

Gunnar Svanfeldt

ÅRSMÖTET

Aukt. revisor Johan Rönnkvist, PwC
Valeri Surell, MHF

Revisorssuppleanter, utsedda av

LÄNSSTYRELSEN I STOCKHOLMS LÄN

–

ÅRSMÖTET

Aukt. revisor Erik Albenius, PwC

Tore Andersson, IOGT-NTO

ANSLUTNA ORGANISATIONER

Stadgarna ger varje ansluten organisation rätt att representeras av fem ombud vid årsmötet. Varje organisation äger en (1) röst. Samtliga ombud äger yttranderätt.

ORGANISATIONER ANSLUTNA VID UTGÅNGEN AV 2018

- Alkoholpolitiskt forum
- Arbetarnas bildningsförbund
- Cancerfonden
- Drogfri uppväxt
- FAS-föreningen
- Föreningen Sveriges socialchefer
- Föräldraalliansen Sverige
- Hassela solidaritet
- Hela människan
- Hjärt-Lungfonden
- IOGT-NTO
- Junis – IOGT-NTO:s Juniorförbund
- Kvinnoorganisationernas samarbetsråd i alkohol- och narkotikafrågor
- Lions Clubs International
- LP-verksamheten
- Länkens kamratförbund
- Motorförarnas helnykterhetsförbund
- MHF-ungdom
- Nykterhetsrörelsens bildningsverksamhet
- Nykterhetsrörelsens scoutförbund
- Riksförbundet anhöriga mot droger
- Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas och transpersoners rättigheter
- Riksförbundet för hjälp åt läkemedels- & narkotikabrukare
- Riksförbundet föräldraföreningen mot narkotika
- Riksförbundet hem och skola
- Riksförbundet mot alkohol- och narkotikamissbruk
- Riksförbundet narkotikafritt samhälle
- Riksförbundet SIMON. Svenskar och invandrade mot narkotika
- Riksidrottsförbundet
- RiksKRIS
- Svenska frisksportförbundet
- Svenska narkotikapolisföreningen
- Svenska sällskapet för nykterhet och folkuppfostran
- Sveriges Blåbandsförbund
- Sveriges Blåbandsungdom
- Sveriges kommuner och landsting
- Sveriges stadsmissioner
- Sverok – Spelhobbyförbundet

- Sällskapen Länkarnas riksförbund
- Tjänstemännens centralorganisation
- Unga drog förebyggare
- Unga Örnars riksförbund
- Ungdomens nykterhetsförbund
- Verdandi
- VITA Nykter
- X-CONS
- Yrkesföreningar mot tobak

ÅRSMÖTE

Till årsmötet äger varje ansluten organisation, oberoende av medlemsantal, rätt att delta med fem ombud vid årsmötet. Varje organisation äger en (1) röst. Samtliga ombud äger yttranderätt.

Årsmöte hölls den 23 maj 2018 i Stockholm. Vid årsmötet deltog 33 röstberättigade ombud, styrelsen, särskilt inbjudna samt CAN:s personal.

KANSLI

Under större delen av verksamhetsåret har 28 personer, 15 kvinnor och 13 män, arbetat på kansliet.

På avdelningen Kommunikation & Samverkan har Sara Kristensson anställts som ny avdelningschef. Annika Andersson har varit tjänstledig under hösten för att prova nytt arbete. Personalstyrkan har varit fulltalig under större delen av året.

ANSTÄLLDA VID UTGÅNGEN AV VERKSAMHETSÅRET 2018

Andersson Annika	Utbildningsansvarig, tjänstledig hösten 2018
Carlryd Daniel	Organisationssamordnare
Englund Anna	Utredare
Eskilson Charlotta	1:e bibliotekarie
Gripe Isabella	Utredare, doktorand
Gröndahl Martina	Utredare
Grönlund Britta	Sekreterare
Guttormsson Ulf	Avdelningschef, Analys & Metod
Henriksson Clara	Utredare
Hjærtström Jimmie	Webbansvarig
Kristensson Sara	Avdelningschef, Kommunikation & Samverkan (dec)
Landberg Jonas	Utredare med forskningskompetens
Larm Peter	Utredare med forskningskompetens
Leifman Håkan	Direktör
Nilsson Tony	Utredare, doktorand
Odö Kristofer	Samordnare, Drugsmart
Ramstedt Mats	Forskningsansvarig
Raninen Jonas	Utredare med forskningskompetens
Selleby Lena	Redovisningsekonom
Spens Birgitta	Samordnare, Local Hero
Sundelin Mia	Administrativ chef
Sundin Erica	Utredare, doktorand
Svensson Johan	Utredare med forskningskompetens
Thor Siri	Utredare, doktorand
Trolldal Björn	Utredare med forskningskompetens
Zetterqvist Martina	Utredare
von Wright Julius	Chefredaktör, Alkohol & Narkotika

PERSONALUTVECKLING

Vid flera tillfällen under året har personalutbildning genomförts:

6 mars	pratade utvecklingskonsult Pär Viktorsson Harrby under temat <i>Mångfald och likabehandling</i> på CAN:s personaldag
3 april	presenterade Sabina Holming från Avonova <i>Må bra på jobbet – om ergonomi</i> och svarade på frågor angående hälsoundersökningen
20 april	föreläste Stefan Holgersson från Linköpings universitet kring <i>Polisforskning – forskningsresultat, pågående forskning och utmaningar</i>
15 maj	föreläste professor Jukka Törrönen om ungdomars drogvanor
28 maj	pratade Per Leimar, alkoholpolitisk sekreterare på IOGT-NTO, om de politiska turerna kring gårdsförsäljning

11 juni	föreläste professor Ross Homel från Australien om brottsförebyggande arbete
12 juni	besökte CAN av Trygghetsrådet som presenterade sin verksamhet <i>Verksamhet och kompetensutveckling</i>
11 december	föreläste Patrik Karlsson från Institutionen för socialt arbete, Stockholms universitet, under temat <i>Narkotikaanvändning bland ungdomar – samband och undergrupper</i>

Utifrån 2017 års medarbetarenkät gjordes en åtgärdsplan. Ett av resultaten var att det upplevdes att informationen om vad som händer på CAN är bristfällig. Detta har medfört mer strukturerade personalmöten och APT. En kontakt med Trygghetsrådet är tagen för att tillsammans med dem göra en genomlysning av organisationen. Friskvårdsbidraget och friskvårdstiden har höjts under året i syfte att minska stress.

Under året har samtliga tjänster genomlysts och det har formulerats tjänstebeskrivningar enligt BESTA-modellen. En policy för långtidssjukskrivna och rehabilitering har tagits.

Under hösten skedde rekryteringsprocesser både för avdelningschef på Kommunikation & Samverkan och för ny direktör.

Fram till 1 april har direktör Håkan Leifman haft sin tjänstgöring förlagd till Sri Lanka. Anna Raninen har under perioden varit tillförordnad direktör.

Personalen har fått en individuell kompetensutvecklingsplan som genomförts i hög grad.

Personal har under året deltagit på olika kurser, konferenser och seminarier i utbildningssyfte och under dessa fått möjlighet till kompetensutveckling:

30 januari– 2 februari	deltog Mia Sundelin i arbetsmiljöutbildning via Prevent i Stockholm
14 februari	närvarade Ulf Guttormsson vid Alkoholpolitiskt forums seminarium om alkohol och våld
22 februari	genomförde Erica Sundin halvtidskontroll av sitt avhandlingsarbete <i>Alcohol's harm to others in Sweden – epidemiology and longitudinal patterns</i>
7 mars	deltog Siri Thor i kursen <i>Writing literature review</i> på Karolinska Institutet
7 mars	närvarade Ulf Guttormsson vid invigningsföreläsningar vid Institutionen för folkhälsovetenskap
14 mars	närvarade Ulf Guttormsson vid seminarium om förändrad missbrukspolitik
21 mars	närvarade Ulf Guttormsson vid Alkoholpolitiskt forums seminarium om fosterbarn/barn till föräldrar som dricker alkohol
22–28 mars	deltog Siri Thor i kursen <i>Epidemiologi 2</i> på Karolinska Institutet
4–24 april	deltog Siri Thor och Isabella Gripe i kursen <i>Biostatic 1</i> på Karolinska Institutet
13 april	deltog Martina Zetterqvist i konferensen <i>Cannabis – risker och åtgärder</i> , i Stockholm, anordnad av Nationella Cannabisenätverket
20 april	närvarade Ulf Guttormsson vid MHF:s årsmöte
23–24 april	deltog Charlotta Eskilson i Medicinska bibliotekskonferensen 2018
25 april	närvarade Ulf Guttormsson vid Alkoholpolitiskt Forums seminarium om Systembolaget

7 maj	närvarade Ulf Guttormsson vid VICE Talks seminarium om droger i nattlivet
24 maj	genomförde Siri Thor halvtidskontroll av sitt avhandlingsarbete <i>Alcohol-related harm among adolescents in Sweden</i>
22–28 maj	deltog Erica Sundin i kursen <i>Epidemiology II: Design of epidemiological studies</i> på Karolinska Institutet
31 maj	närvarade Ulf Guttormsson vid presentation av Monitormätningarna hos Cancerfonden
1 juni	deltog Charlotta Eskilson i LOA2018 – Licenser & Open Access
1 juni	deltog Ulf Guttormsson i kurs om konflikthantering hos Unionen
12–13 juni	deltog Martina Zetterqvist i konferensen <i>Rökfritt Sverige 2025</i> , i Stockholm, anordnad av Folkhälsomyndigheten
30–31 augusti	närvarade Ulf Guttormsson vid Systembolagets alkoholforskningskonferens på Skarpö
17–18 september	deltog Siri Thor i Sonad:s nätverksträff under temat <i>Samhällets kunskapsförsörjning på alkohol- och drogområdet</i>
19 september	närvarade Ulf Guttormsson vid Alkoholpolitiskt Forums seminarium om alkoholförsel
25 september	deltog Martina Zetterqvist i seminariet <i>Ersta Vändpunkten – att ta anhöriga på allvar</i> , i Stockholm
5 oktober	deltog Clara Henriksson i NordAN-konferensen i Stockholm
10 oktober	deltog Martina Zetterqvist i konferensen <i>Hur kan socialtjänsten ge bättre stöd till barn och unga i familjer med missbruk?</i> anordnad av Junis, CAN och NBV
17–18 oktober	deltog Martina Zetterqvist och Ulf Guttormsson i konferensen <i>Drogfokus 2018</i> i Uppsala
17 oktober	deltog Charlotta Eskilson i Svensk förening för informations-specialister, SFIS Teknikdag
18 oktober	genomförde Isabella Gripe halvtidskontroll av sitt avhandlingsarbete <i>Epidemiology of cannabis use among adolescents in Sweden</i>
24–25 oktober	deltog Charlotta Eskilson i möte i Expertnätverket för bibliotek och upphovsrätt
20 november	deltog Martina Zetterqvist i seminariet <i>Tobacco Endgame</i> . Tobaksfakta, Stockholm
3–14 december	deltog Siri Thor i kursen <i>Social determinants of health</i> på Karolinska Institutet
5 december	deltog Lena Selleby i Hogia:s användarträff

ADMINISTRATION OCH EKONOMI

Under året har CAN:s moms- och inkomstskattemässiga status implementerats i verksamheten. Detta har tagit mycket tid framförallt för redovisningsekonomen men även för andra som numera är tvungna att redovisa både tid och projekt på ett annat sätt än tidigare.

På grund av liten efterfrågan på bibliotekets tjänster samt att hyran på lokalerna höjts med 30 procent beslutades under året att stänga biblioteket för allmänheten vid årsskiftet 2018/19. Detta i samband med att en av bibliotekarierna gick i pension hösten 2018. Under 2019 kommer vi återlämna biblioteksytan till hyresvärden för att på så sätt få lägre hyra.

Den 25 maj trädde EU-förordningen kring GDPR i kraft. CAN har tagit fram samtliga relevanta dokument för GDPR och implementerat dessa.

Under hösten påbörjades en större renovering i fastigheten vilket påverkat arbetsmiljön negativt med damm, buller och nedsatt ventilation. Från och med december fick vi tillgång till en ersättningslokal för de som önskade.

CAN har under året administrerat Systembolagets Alkoholforskningsråd och Svenska Spels forskningsråd. CAN har även hanterat bokföring och ekonomi till Svenska föreningen för alkohol och drogforskning (SAD) fram till september månad då de tar över bokföringen själva.

REPRESENTATION

CAN är representerat i olika organisationer, nätverk och styrelser. Detta är väsentligt för att kunna följa med i utvecklingen på olika områden samt för att få kunskaper och information som kan vara till nytta för CAN och medlemsorganisationerna.

ANSVARS OCH GUNNAR NELKERS HEDERSSTIFTELSE

Charlotta Rehnman Wigstad, ledamot
Isabella Gripe, ersättare

CENTRALFÖRBUNDET FÖR SOCIALT ARBETE

Sara Kristensson, ledamot och representant
Kristoffer Odö, ersättare och representant
Lena Josefsson, representant

FÖRENINGEN FRUKTDRYCKER

Irma Kilim, representant
Daniel Carlyd, representant

NATIONELLA NÄTVERKET FÖR FOLKHÄLSODATA

Isabella Gripe

SAMRÅDSGRUPPEN FÖR NARKOTIKAFRÅGOR

Ulf Guttormsson

STIFTELSEN MHF:s FOND FÖR TRAFIKSÄKERHET

Charlotta Rehnman Wigstad, ledamot
Björn Trolldal, ersättare

SVENSKA FÖRENINGEN FÖR ALKOHOL- OCH DROGFORSKNING

Mats Ramstedt, ledamot
Daniel Carlyd, ersättare

RESULTAT OCH STÄLLNING

För verksamhetsåret 2018 har CAN genom avtal med staten erhållit statsbidrag om 20 500 tkr.

För verksamhetsåret 2017 var motsvarande statsbidrag 16 800 tkr samt 3 000 tkr för projekten ESPAD, Monitor tobak och Vanor och konsekvenser.

Intäkterna utöver samtliga statsbidrag uppgick till 12 768 tkr (14 811).

Personalkostnaderna uppgick till 19 824 tkr (19 471).

Resultat efter finansiella poster uppgår till -256 tkr (-583 tkr). Årets underskott täcks av Balanserade medel.

I övrigt hänvisas till bifogade resultaträkning, balansräkning och noter.

Alla belopp är uttryckta i tkr. Belopp i parentes hänvisar till föregående år (2017).

FLERÅRSÖVERSIKT

	2018	2017	2016	2015	2014
Statsbidrag	20 500	19 800	16 500	16 800	16 800
Nettoomsättning/medl.avg.	12 768	14 811	15 274	19 295	14 752
Föreningens kostnader	33 553	35 225	31 798	36 050	31 937
Årets resultat	-256	-583	39	83	-302
Balansomslutning	12 725	10 918	13 114	11 579	11 484
Soliditet	51 %	61 %	56 %	63 %	62 %

FÖRÄNDRING AV EGET KAPITAL

2018	CAN:s allmänna garantifond	Balanserade medel	Årets resultat	Totalt eget kapital
Ingående balans	3 683	3 598	-583	6 698
Omföring av föreg. års resultat	0	-583	583	0
Årets resultat	0	0	-256	-256
Utgående balans	3 683	3 015	-256	6 442

RESULTATRÄKNING

Belopp i tkr	Not	2018	2017
Föreningens intäkter			
Medlemsavgifter		23	24
Statsbidrag	2	20 500	19 800
Nettoomsättning	3	12 745	14 787
Summa föreningens intäkter		33 268	34 611
Föreningens kostnader			
Övriga externa kostnader	4	-13 730	-15 754
Personalkostnader	5	-19 824	-19 472
Summa föreningens kostnader		-33 554	-35 226
VERKSAMHETSRESULTAT		-286	-615
Resultat från finansiella investeringar			
Övriga ränteintäkter och liknande resultatposter		30	32
Summa resultat från finansiella investeringar		30	32
RESULTAT EFTER FINANSIELLA POSTER		-256	-583
ÅRETS RESULTAT		-256	-583

BALANSRÄKNING

Belopp i tkr	Not	2018-12-31	2017-12-31
TILLGÅNGAR			
Omsättningstillgångar			
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar		1 486	2 693
Aktuella skattefordringar		308	279
Övriga fordringar		1	1
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	6	1 310	1 534
Summa kortfristiga fordringar		3 105	4 507
Kassa och bank			
Kassa och bank		9 620	6 411
Summa omsättningstillgångar		9 620	6 411
SUMMA TILLGÅNGAR		12 725	10 918
EGET KAPITAL OCH SKULDER			
Eget kapital			
CAN:s allmänna garantifond		3 683	3 683
Balanserade medel		3 015	3 598
Årets resultat		-256	-583
Summa eget kapital		6 442	6 698
Kortfristiga skulder			
Leverantörsskulder		949	897
Övriga kortfristiga skulder		1 677	707
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	7	2 943	2 160
Skuld erhållna ej utnyttjade bidrag	8	714	456
Summa kortfristiga skulder		6 283	4 220
SUMMA EGET KAPITAL OCH SKULDER		12 725	10 918

NOTER

NOT 1

REDOVISNINGSPRINCIPER

Årsredovisningen har upprättats enligt årsredovisningslagen och BNFAR 2012:1. Årsredovisning och koncernredovisning (K3). Redovisningsprinciperna är oförändrade från föregående år.

INTÄKTSREDOVISNING

Intäkter redovisas till det verkliga värdet av vad som erhållits eller kommer att erhållas. Intäkter i form av bidrag intäktsförs när villkoren för bidraget är uppfyllda. Om bidraget avser en bestämd tidsperiod periodiseras bidraget över denna period.

MEDLEMSAVGIFTER

Omfattar inbetalningar för medlemskap i föreningen. Medlemsavgift redovisas vid inbetalning från medlemmen och intäktsredovisas över den tidsperiod som avses.

VARULAGER

Varulagret består i huvudsak av egentillverkat informationsmaterial och bedöms inte ha något kommersiellt värde. Materialet förbrukas i verksamheten och varulagret har därför inte upptagits till något värde.

I förekommande fall periodiseras kostnaderna för materialet och redovisas då som förutbetalad kostnad.

SKULD ERHÅLLNA EJ UTNYTTJADE BIDRAG

Avser influtna projektmedel vilka ännu ej förbrukats. Kvarstående medel redovisas därför som skuld.

DEFINITION AV NYCKELTAL

Statsbidrag – Statsbidrag samt övriga bidrag från Socialdepartementet gällande tillfälliga projekt.

Nettoomsättning – Verksamheter inom utbildning, bibliotek, tidskriften Alkohol & Narkotika, rapporter, föreläsningar, forskning, utredningar och analyser.

Balansomslutning – Tillgångar, skulder och eget kapital.

Soliditet – justerar *eget* kapital i procent av hela balansomslutningen.

Belopp i tkr	2018	2017
--------------	------	------

NOT 2

INTÄKTER STATSBI DRAG

Statsbidrag	20 500	16 800
Uppdrag från Socialdepartementet	0	3 000
Summa	20 500	19 800

NOT 3

NETTOOMSÄTTNING

Intäkter forskningsbidrag (Systembolagets Alkohol-forskningsråd)	1 456	1 804
Intäkter kurser, rapporter, föreläsningar, övrigt	276	251
Intäkter tidskriften Alkohol & Narkotika	130	247
Intäkter undersökningar/analyser	8 176	10 245
Intäkter forskning (Karolinska Institutet)	2 707	2 240
Summa	12 745	14 787

Belopp i tkr	2018	2017
NOT 4		
ÖVRIGA EXTERNA KOSTNADER		
Lokalhyra och el	4 064	2 900
Städning	182	214
Underhåll och reparationer	110	128
Förbrukningsinventarier inkl. datorer och mjukvaror	618	774
Övriga lokalkostnader	95	112
Resor	416	1 038
Marknadsföring	704	648
Övriga kontorskostnader	7 541	9 940
Summa	13 730	15 754
NOT 5		
PERSONALKOSTNADER		
Medelantalet anställda, med fördelning på kvinnor och män har uppgått till:		
Kvinnor	15	16
Män	13	13
Totalt	28	29
Könsfördelning ledande befattningshavare, med fördelning på kvinnor och män har uppgått till:		
Kvinnor	2	2
Män	3	3
Totalt	5	5
Könsfördelning styrelse, med fördelning på kvinnor och män har uppgått till:		
Kvinnor	7	6
Män	8	9
Totalt	15	15
Vid uppsägning från föreningens sida är direktören utöver lönen under uppsägningstiden berättigad till en engångsersättning motsvarande sex månadslöner.		
Lön och ersättningar har uppgått till:		
Styrelsen och direktören	980	939
Övriga anställda	12 201	12 013
Totala löner och ersättningar	13 181	12 952
Sociala avgifter enligt lag och avtal	4 526	4 400
Pensionskostnader	1 585	1 603
Totala löner, ersättningar, sociala avgifter och pensionskostnader	19 292	18 955
Övriga personalkostnader	532	516
Summa	19 824	19 471

Belopp i tkr	2018	2017
NOT 6		
FÖRUTBETALDA KOSTNADER OCH		
UPPLUPNA INTÄKTER		
Förutbetalda hyror	1 027	1 010
Övriga förutbetalda kostnader	283	524
Summa	1 310	1 534
NOT 7		
UPPLUPNA KOSTNADER OCH		
FÖRUTBETALDA INTÄKTER		
Övriga upplupna kostnader	610	1 084
Övriga upplupna intäkter	1 281	150
Upplupna semesterlöner	495	437
Upplupna sociala avgifter	155	137
Löneskatt pensionsavgifter	402	352
Summa	2 943	2 160
NOT 8		
SKULD ERHÅLLNA EJ NYTTJADE BIDRAG		
Forskningsprojekt Systembolagets Alkohol-		
forskningsråd 2019	295	400
Övriga projekt, Sri Lanka 2019	19	56
Monitor alkohol	400	0
Summa	714	456

Stockholm 2019-04-24

Hans Hoff
Ordförande

Maj-Inger Klingvall
Vice ordförande

Marie Risbeck

Eva Wallin

Peter Allebeck

Andreas Björke

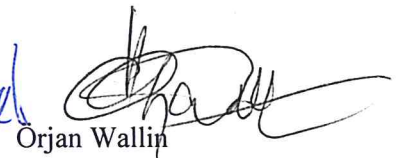

Johan Franck

Irma Kilim

Kerstin Källander

Per-Olof Svensson

Kerstin Damström Thakker

Orjan Wallin

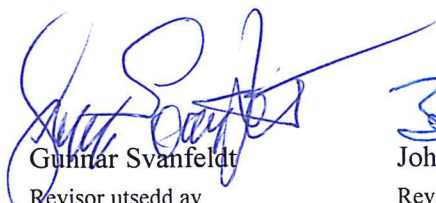

Felle Fernholm

Tina Sahlén

Daniel Carlryd
Personalrepresentant

Charlotta Rehnman Wigstad
Direktör

Vår revisionsberättelse har avgivits 2019-04-24

Gunnar Svanfeldt
Revisor utsedd av
Länsstyrelsen i
Stockholms län

Johan Rönnkvist
Revisor utsedd av Årsmötet
Auktoriserad revisor

Valeri Sjörell
Revisor utsedd av Årsmötet

Revisionsberättelse

Till årsmötet i Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN), org.nr 802000-5461

Rapport om årsredovisningen

Uttalanden

Vi har utfört en revision av årsredovisningen för Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) för år 2018. Förbundets årsredovisning ingår på sidorna 32-47 i detta dokument.

Enligt vår uppfattning har årsredovisningen upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av förbundets finansiella ställning per den 31 december 2018 och av dess finansiella resultat för året enligt årsredovisningslagen. Förvaltningsberättelsen är förenlig med årsredovisningens övriga delar.

Vi tillstyrker därför att årsmötet fastställer resultaträkningen och balansräkningen för förbundet.

Grund för uttalanden

Vi har utfört revisionen enligt god revisionssed i Sverige. Revisorernas ansvar enligt denna sed beskrivs närmare i avsnitten *Den auktoriserade revisorns ansvar* samt *De icke-kvalificerade revisorernas ansvar*.

Vi är oberoende i förhållande till förbundet enligt god revisionssed i Sverige. Jag som auktoriserad revisor har fullgjort mitt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för våra uttalanden.

Annan information än årsredovisningen

Det är styrelsen och direktören som har ansvaret för den andra informationen. Den andra informationen består av verksamhetsberättelse och återfinns på sidorna 1-31.

Vårt uttalande avseende årsredovisningen omfattar inte denna information och vi gör inget uttalande med bestyrkande avseende denna andra information.

I samband med vår revision av årsredovisningen är det vårt ansvar att läsa den information som identifieras ovan och överväga om informationen i väsentlig utsträckning är oförenlig med årsredovisningen. Vid denna genomgång beaktar vi även den kunskap vi i övrigt inhämtat under revisionen samt bedömer om informationen i övrigt verkar innehålla väsentliga felaktigheter.

Om vi, baserat på det arbete som har utförts avseende denna information, drar slutsatsen att den andra informationen innehåller en väsentlig felaktighet, är vi skyldiga att rapportera detta. Vi har inget att rapportera i det avseendet.

Styrelsens och direktörens ansvar

Det är styrelsen och direktören som har ansvaret för att årsredovisningen upprättas och att den ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen. Styrelsen och direktören ansvarar även för den interna kontroll som de bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning som inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på misstag.

Vid upprättandet av årsredovisningen ansvarar styrelsen och direktören för bedömningen av förbundets förmåga att fortsätta verksamheten. De upplyser, när så är tillämpligt, om förhållanden som kan påverka förmågan att fortsätta verksamheten och att använda antagandet om fortsatt drift. Antagandet om fortsatt drift tillämpas dock

inte om styrelsen och direktören avser att likvidera förbundet, upphöra med verksamheten eller inte har något realistiskt alternativ till att göra något av detta.

Den auktoriserade revisorns ansvar

Jag har att utföra revisionen enligt International Standards on Auditing (ISA) och god revisionssed i Sverige. Mitt mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om huruvida årsredovisningen som helhet inte innehåller några väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på misstag. Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men är ingen garanti för att en revision som utförs enligt ISA och god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka en väsentlig felaktighet om en sådan finns. Felaktigheter kan uppstå på grund av oegentligheter eller misstag och anses vara väsentliga om de enskilt eller tillsammans rimligen kan förväntas påverka de ekonomiska beslut som användare fattar med grund i årsredovisningen.

Som del av en revision enligt ISA använder jag professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Dessutom:

- identifierar och bedömer jag riskerna för väsentliga felaktigheter i årsredovisningen, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på misstag, utformar och utför granskningsåtgärder bland annat utifrån dessa risker och inhämtar revisionsbevis som är tillräckliga och ändamålsenliga för att utgöra en grund för mina uttalanden. Risker för att inte upptäcka en väsentlig felaktighet till följd av oegentligheter är högre än för en väsentlig felaktighet som beror på misstag, eftersom oegentligheter kan innefatta agerande i maskopi, förfalskning, avsiktliga utelämnanden, felaktig information eller åsidosättande av intern kontroll.
- skaffar jag mig en förståelse av den del av förbundets interna kontroll som har betydelse för min revision för att utforma granskningsåtgärder som är lämpliga med hänsyn till omständigheterna, men inte för att uttala mig om effektiviteten i den interna kontrollen.
- utvärderar jag lämpligheten i de redovisningsprinciper som används och rimligheten i styrelsens och direktörens uppskattningar i redovisningen och tillhörande upplysningar.
- drar jag en slutsats om lämpligheten i att styrelsen och direktören använder antagandet om fortsatt drift vid upprättandet av årsredovisningen. Jag drar också en slutsats, med grund i de inhämtade revisionsbevisen, om huruvida det finns någon väsentlig osäkerhetsfaktor som avser sådana händelser eller förhållanden som kan leda till betydande tvivel om förbundets förmåga att fortsätta verksamheten. Om jag drar slutsatsen att det finns en väsentlig osäkerhetsfaktor, måste jag i revisionsberättelsen fästa uppmärksamheten på upplysningarna i årsredovisningen om den väsentliga osäkerhetsfaktorn eller, om sådana upplysningar är otillräckliga, modifiera uttalandet om årsredovisningen. Mina slutsatser baseras på de revisionsbevis som inhämtas fram till datumet för revisionsberättelsen. Dock kan framtida händelser eller förhållanden göra att en förening inte längre kan fortsätta verksamheten.
- utvärderar jag den övergripande presentationen, strukturen och innehållet i årsredovisningen, däribland upplysningarna, och om årsredovisningen återger de underliggande transaktionerna och händelserna på ett sätt som ger en rättvisande bild.

Jag måste informera styrelsen om bland annat revisionens planerade omfattning och inriktning samt tidpunkten för den. Jag måste också informera om betydelsefulla iakttagelser under revisionen, däribland eventuella betydande brister i den interna kontrollen som jag identifierat.

De icke-kvalificerade revisorernas ansvar

Vi har att utföra en revision enligt revisionslagen och därmed enligt god revisionssed i Sverige. Vårt mål är att uppnå en rimlig grad av säkerhet om huruvida årsredovisningen har upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och om årsredovisningen ger en rättvisande bild av förbundets resultat och ställning.

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar

Uttalande

Utöver vår revision av årsredovisningen har vi även utfört en revision av styrelsens förvaltning för Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) för år 2018.

Vi tillstyrker att årsmötet beviljar styrelsens ledamöter ansvarsfrihet för räkenskapsåret.

Grund för uttalande

Vi har utfört revisionen enligt god revisionssed i Sverige. Vårt ansvar enligt denna beskrivs närmare i avsnittet *Revisorernas ansvar*. Vi är oberoende i förhållande till förbundet enligt god revisorssed i Sverige. Jag som auktoriserad revisor har i övrigt fullgjort mitt yrkesetiska ansvar enligt dessa krav.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för vårt uttalande.

Styrelsens ansvar

Det är styrelsen som har ansvaret för förvaltningen.

Revisorernas ansvar

Vårt mål beträffande revisionen av förvaltningen, och därmed vårt uttalande om ansvarsfrihet, är att inhämta revisionsbevis för att med en rimlig grad av säkerhet kunna bedöma om någon styrelseledamot i något väsentligt avseende företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till någon försummelse som kan föranleda ersättningsskyldighet mot förbundet.

Rimlig säkerhet är en hög grad av säkerhet, men ingen garanti för att en revision som utförs enligt god revisionssed i Sverige alltid kommer att upptäcka åtgärder eller försummelser som kan föranleda ersättningsskyldighet mot förbundet.

Som en del av en revision enligt god revisionssed i Sverige använder den auktoriserade revisorn professionellt omdöme och har en professionellt skeptisk inställning under hela revisionen. Granskningen av förvaltningen grundar sig främst på revisionen av räkenskaperna. Vilka tillkommande granskningsåtgärder som utförs baseras på den auktoriserade revisorns professionella bedömning och övriga valda revisorers bedömning med utgångspunkt i risk och väsentlighet. Det innebär att vi fokuserar granskningen på sådana åtgärder, områden och förhållanden som är väsentliga för verksamheten och där avsteg och överträdelse skulle ha särskild betydelse för förbundets situation. Vi går igenom och prövar fattade beslut, beslutsunderlag, vidtagna åtgärder och andra förhållanden som är relevanta för vårt uttalande om ansvarsfrihet.

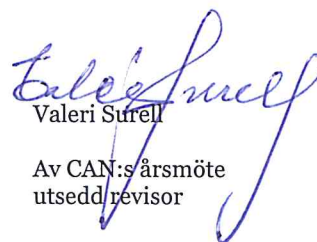
Stockholm 24 april 2019

Gunnar Svanfeldt
Av Länsstyrelsen i
Stockholm utsedd
revisor

Johan Rönnkvist
Auktoriserad revisor
Av CAN:s årsmöte
utsedd revisor

Valeri Surell
Av CAN:s årsmöte
utsedd revisor

Box 70412, 107 25 Stockholm
www.can.se, info@can.se, 08-412 46 00
Org. nr 802000-5461